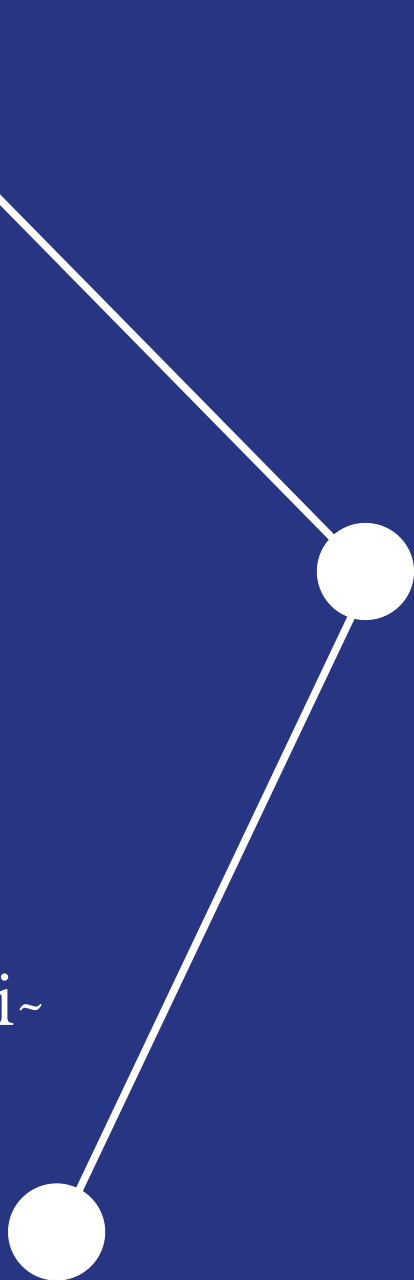

SOE

Temperatuuri-
kontroll
kolmes
vaatuses

22.1.-27.3.2022

Tallinna XVIII Graafikatriennaal

22.1.–27.3.2022

Soe

Temperatuurikontroll kolmes vaatuses

Kuraator

Róna Kopeczky

*Tallinna XVIII Graafikatriennaali
korraldaja SA Tallinna Graafika-
triennaali juhatus*

Marten Esko

Brigita Reinert

Jaanus Samma

SA Tallinna Graafikatriennaali nõukogu

Kadri Karro

Eve Kask

Eha Komissarov

Eva Näripea

Elnara Taidre

Graafiline disain

Anna Kaarma

Kuraatori assistent

Brigit Arop

Kommunikatsioonijuht

Keidi Jaakson

Kataloogi koostaja

Róna Kopeczky

Kataloogi toimetaja

Eva Näripea

Kataloogi tõlked

Keiu Krikmann

Trükikoda

Printon

Toetajad ja partnerid

Eesti Kultuurkapital

Tallinna Kultuuri- ja Spordiamet

Prantsuse Instituut Eestis

Kai kunstikeskus

Temnikova ja Kasela galerii

Põhjala pruulikoda

Eesti Kunstiakadeemia

Lishti Instituut Tallinn

Kanuti Gildi SAAL

DHL

Plado Art Services

Eriline tänu

acb Galéria, Budapest; Bálint Rajna, Levente
Kriston, Máté Dobokay; Easttopics, Buda-
pest; Vintage Galéria, Budapest; Patrick
Urwyler, Meyer Rieggeri galerii, Berliin;
Kraupa-Tuskany Zeidleri galerii, Berliin;
Veronica Lugaro; Hunt Kastneri galerii,
Praha; Karolína Liberová; Galeria Posibilă,
Bukarest; Monica Dănilă; Felix Ackermann,
Csaba Makra, Lajos Barabás.

www.triennial.ee

ISBN 978-9949-7261-3-4

Sisukord

I: Rahvas armastab seda

Kai kunstikeskus

ArtLeaks / 11

Jasmina Cibic / 15

Hubert Czerepok / 19

Ferenc Gróf / 23

Volodymyr Kuznetsov / 27

Société Réaliste / 31

I: Rahvas armastab seda

Kanuti Gildi SAAL

Alexander Manuiloff / 35

II: Hapukurgipoliitika

Kai kunstikeskus

Oxana Gourinovitch / 43

Flo Kasearu / 47

Irena Lagator / 51

Marko Mäetamm / 55

Dan Perjovschi / 59

Driton Selmani / 63

II: Hapukurgipoliitika

Temnikova ja

Kasela galerii

Eva Kofátková / 67

II: Hapukurgipoliitika

Põhjala Tap Room

Slavs and Tatars / 71

III: Vabaduse teadus

EKA Galerii

Igor Eškinja / 79

Olson Lamaj / 83

Katja Novitskova / 87

Nada Prlja / 91

Bojan Stojčić / 95

III: Vabaduse teadus

Flo Kasearu

majamuuseum

Flo Kasearu / 99

III: Vabaduse teadus.

Ennetulevik

Lishti Instituut

Tallinn

Agnes Denes / 103

Dóra Maurer / 107

Raul Meel / 111

Géza Perneczky / 115

Kaisa Puustak / 119

Endre Tót / 123

“SOE. TEMPERATUURIKONTROLL KOLMES VAATUSES”

on mitmeosaline näitus, mis keskendub Kesk- ja Ida-Euroopat mõjutanud radikaalsetele poliitilistele, kultuuripoliitilistele ja ühiskondlikele pööretele, vaadeldes neid globaalses kontekstis ja universaalse absurdi võtmes. Näitusel astuvad üles Kesk- ja Ida-Euroopas tegutsuvad või sealt pärit nüüdiskunstnikud, kes käsitlevad julgelt ja kriitiliselt selliseid põletavaid küsimusi nagu paremäärmusliku poliitika esiletõus, nihestunud üleilmsed eesmärgid, demokraatia lagunemine, vabaduse vähenemine nii elus kui ka kunstis ning üldvalitsev hirmu ja vaenu õhkkond.

Näituse pealkiri viitab mehhanismidele, mille tulemusel on positiivsed mõisted omandanud negatiivse tähenduse – neid on hakatud seostama uuest kasutuskontekstist ja -olukorrast tingitud teistsuguse, vastandliku sisuga. Täpsemalt uuritakse seda, kuidas sõna “soe” positiivsest alg tähendusest – meeldiv tunne, suhteliselt või mõnusalt kõrge temperatuur, samuti käitumine, millega väljendatakse vaimustust, kiindumust või heatahtlikkust – on saanud

ohumärk, mis kõneleb poliitilisest segadusest, ühiskondlikust rahulolematusest, kliimamuutustest ja üleilmsest pandeemiast, andes seega märku globaalsest ebastabiilsusest nii looduslikus kui ka sotsiaalses plaanis. Arvestades tähendusnihkega, mis on viinud väärinfo laia levikuni üle kogu maailma, käsitletakse näitusel “SOE” kaasaegsel moel olemuslikult absurdset üleilmset olukorda ja inimseisundi ebakõlasid. Näitus soovib mõtestada raskusi, millega kaasaegsed kunstnikud peavad toime tulema, ning nii kontseptuaalseid kui ka visuaalseid lahendusi, mida nad tänapäeva vastuolulises maailmas pingete ja ärevuse leevendamiseks välja pakuvad. Kunstnike – aga ka meie – jaoks on oluline tulla väärilt ja vastutustundlikult toime tegelikkuse absurdiga, vältides sealjuures lihtsaid lahendusi ja lohutavaid illusioone, rünnates mugavat tõsikindlust, seljatades ellujäämiseks raskused vastupidavuse või muutuste kaudu, leides viise luua uusi tähendusi ning püüeldes kunstilise vabaduse ja enese vabastamise poole.

Näitus “SOE”, kuhu on olemasolevate ja uute teostega kutsutud

osalema siinse piirkonna kaasaegse kunsti väljal tegutsevad kunstnikud, koosneb kolmest omavahel läbipõimunud tsüklist, mille pealkirjad “RAHVAS ARMASTAB SEDA”, “HAPUKURGIPOLIITIKA” ja “VABADUSE TEADUS” pärinevad näitusel eksponeeritud teostelt, nagu Jasmina Cibici “Rahvas armastab seda” ja Slavs and Tatarsi “Hapukurgipoliitika”, või kunstnike tsitaatidest, nagu Joseph Beuysi “Kunsti mõte on anda inimestele vabadus, seega on kunst minu jaoks vabaduse teadus.”¹ See kujuteldav kontseptuaalne etendus, mis koosneb kolmest nimetatud vaatusest, rullub lahti üha laetuma draamanarratiivina. Näitus toob publiku ette absurdsed vaatamängud, soovides neid lahata, omastada ja moonutada, kuid kätkeb ühtlasi mänguliselt ka huumorit ja pilkeid kui intellektuaalset vastumürki või strateegiat, mõeldavat alternatiivi, mille aluseks on tulevikkuvaatav vastuhakk või poeetiline eskapism.

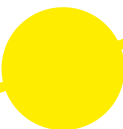
Róna Kopeczky

---

1 Joseph Beuysi intervjuu William Furlongi ja Michael Newmaniga Victoria ja Alberti muuseumis (1983).

Rahvas
armastab
seda

Hapukurgi-
poliitika

Vabaduse
teadus

I vaatus.

Rahvas

armastab seda

Esimene vaatus “RAHVAS ARMAS-TAB SEDA” tegeleb rahvusloome üldmehhanismidega, mida poliitiline võim reeglina hoolikalt sepitseb ja rakendab. See uurib, kuidas visuaalkeelest ja -retoorikast saab tööriist, mille abil legitimeerida uut poliitilist korda ning ehitada riiki kui hämarat ja mürgist vaatemängu. Sellesse peatükki kuuluvad teosed kasutavad ja moonutavad võimu suhtlusvahendeid (kaarte, embleeme, märke, arhitektuuri), et näidata, kuidas konstrueeritakse iga uue rahvusliku diskursuse kujundamiseks ja jõustamiseks vajalikke isamaalisi vaatemänge. Juhtides tähelepanu nende protsesside juurde lahutamatult kuuluvatele universaalsetele süsteemidele, prioriteetidele ja reaktsioonidele, on selle tsükli eesmärk töötada välja kaasaegse maailma tõlgendamiseks ja mõistmiseks sobivad vahendid. Selles vaatuses astuvad üles Jasmina Cibic, Ferenc Gróf, Société Réaliste, Alexander Manuiloff, Volodymyr Kuznetsov, Hubert Czerepok ja ArtLeaks (ArtLeaksi kunstilisi aktsioone korraldasid ning ajalehe ArtLeaks Gazette nr 6 koostasid Corina L. Apostol, Rena R  dle ja Vladan Jeremi  ).

ArtLeaks / 11
Jasmina Cibic / 15
Hubert Czerepok / 19
Ferenc Gróf / 23
Volodymyr Kuznetsov / 27
Société Réaliste / 31

Alexander Manuiloff / 35

ArtLeaks

Corina L. Apostol,
Vladan Jeremić ja
Rena Rädle

ArtLeaksi loosungid
(2011–2015)

ArtLeaksi kunstiliste aktsioonide korraldajad ning ajalehe ArtLeaks Gazette nr 6 koostajad on Corina L. Apostol, Rena Rädle ja Vladan Jeremić.

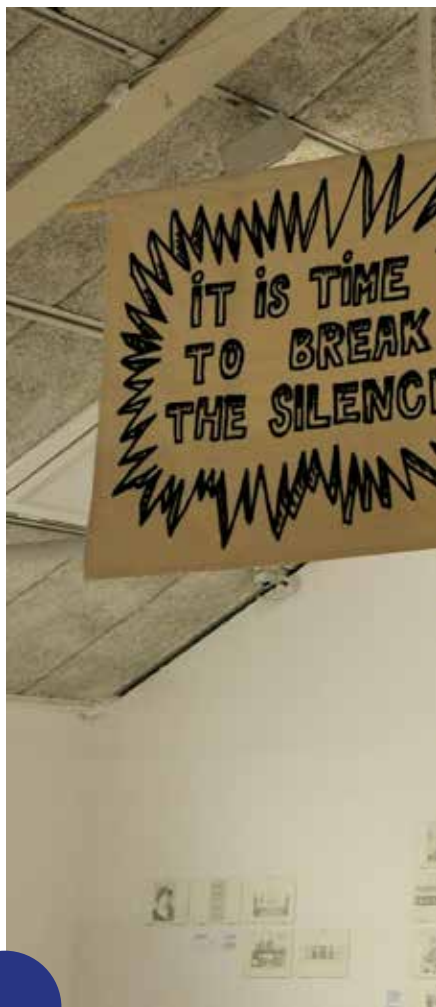
ArtLeaks on koostööplatvorm, mille rajasid 2011. aastal erinevatest rahvustest kunstnikud, kuraatorid, kunstiajaloolased ja haritlased, et võidelda ametialase ärakasutamise ning tööõiguse rikkumiste vastu. Kunstimaailmas vaikitakse niisugune kuritarvitamine enamasti maha, kuid on sündmusi, mis selle teravalt esile toovad, väärides seetõttu avalikku tähelepanu. Vaid konkreetsetest juhtumitest rääkides saab juhtida tähelepanu kultuuritöötajate prekaarsetele töötingimustele ning hakata vastu sellele, kuidas kapitali ja võimu läbipõimunud huve teenivad institutsioonid tasulilistavad võimukriitilise kunsti, kultuuri ja teooria.

ArtLeaks usub järjepideva lekitamise olulisusesse kunstiväljal, leides, et selle tulemusel on võimalik jagu saada korruptsioonist ja ekspluateerimisest ning sundida kunsti- ja kultuuriasutusi oma poliitiliste valikute ja tegevuse eest avalikult vastutust võtma. Kollektiiv loob nende lugude avalikustamiseks kõigile kättesaadavaid veebipõhiseid tööriistu. Iga juhtum dokumenteeritakse ning seeläbi moodustub põhjalik kuritarvitusjuhtumite arhiiv. Kunstiväljal olulise info lekitamine tagantjärele on sama oluline kui eelhoiatuseks mõeldud lekitamine käesolevas hetkes, mistõttu kutsub ArtLeaks kunstitöötajaid avaldama institutsioonisid juhtumeid igasuguses vormis. Rohkem infot selle kohta, kuidas juhtumeid avaldada, leidub ArtLeaksi veebis (<https://art-leaks.org>), mida hetkel toimetavad Corina L. Apostol, Vladan Jeremić ning teised kaasasutajad ja -töötajad.

ArtLeaks keskendub Ida- ja Kagu-Euroopa kunstiväljal toimuvale ning kutsub kunstnikke ja kultuuri-töötajaid jagama lugusid kultuuri- ja kunstiloomes viimatistest kriisidest, nagu natsionalistliku kultuuripoliitika esiletõus, pandeemiaaegsed töötingimused ja veebiplatvormidele koondunud kunstisuhtlus, kohalike kunstisündmuste tähtsustumine, ebatraditsioonilistele väljadele liikumine, nihked kunstivälja toimimises, parempoolne vihakõne ja rünnakud sotsiaalmeediaplatvormidel ja riigimeedias jne.

Milliseid strateegiaid, uusi liite ja tegevusi on vaja, et astuda vastu kunstnikke kummitavatele eksistentiaalsetele probleemidele, poliitilistele repressioonidele ja tsensuurile? Kuidas saavad kunstnikud panustada veebipõhisesse vastukultuuri ning poliitiliste ja hariduslike loomekanalite tegevusse, et anda vastulöökk parempoolsele kultuurisõjale? Just nende küsimustega tegeleb ArtLeaks Gazette nr 6, mis koostatakse Tallinna XVIII Graafikatriennaali jaoks.

Corina L. Apostol, Rena Rädle
ja Vladan Jeremić

ArtLeaksi loosungid. 2011–2015

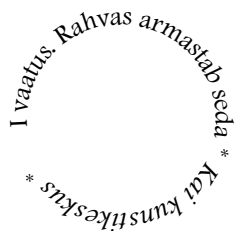
Akrüül lõuendil. Neli loosungit. Å 100×150 cm ja 110×100 cm.

RAM galerii, Oslo. 2015. Foto: Vladan Jeremić.

Rena Rädle ja Vladan Jeremići loal.

Jasmina
Cibic

Spielraum – rahvas armastab seda (2015)

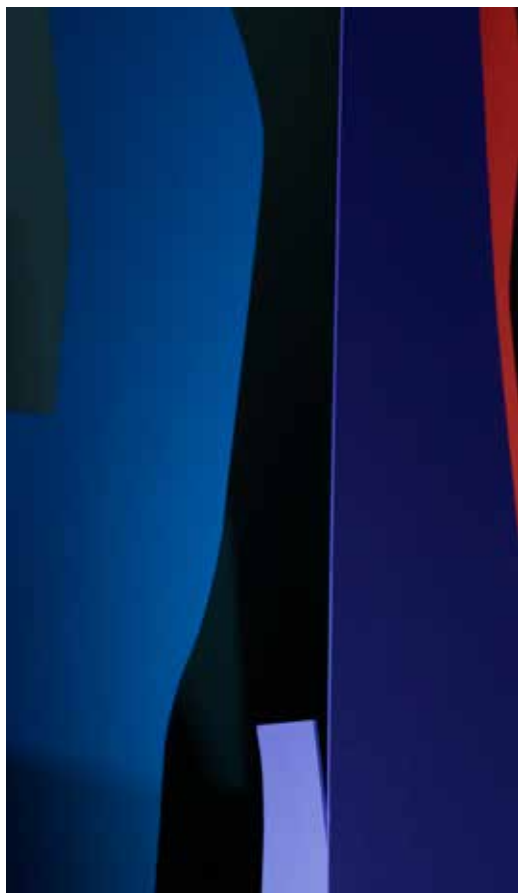
Jasmina Cibic (1979, Ljubljana, Jugoslaavia, nüüd Sloveenia) on Londonis elav ja töötav *performance*- ja installatsiooni-kunstnik ning filmitegija, kes kasutab kunsti ja arhitektuuri raamistavate ideoloogiliste positsioonide ümbermõtestamiseks mitmesuguseid väljendusvahendeid ning tegevus- ja etenduskunsti taktikaid. Tema teosed käsitlevad riigivalitsemise, rahvuskultuuri ja selle poliitilise kasutusväärtuse seoseid ning igikestvaid psühholoogilisi ja nn pehme võimu mehhanisme, mille kaudu autoritaarsed süsteemid ennast põlistavad ja taastoodavad. Cibici mitmekihilises loomingus põimuvad usaldusväärsed allikad ja ebatõesed narratiivid. Niisugune tahtlik ülekirjutamine loob nihke tähendusruumis ning toob esile ajaloolised hägusalad ja valed, eriti mis puudutab mineviku ja sotsiaalse soo vahekordi.

Näitusel eksponeeritav video ja kardin on pärit Cibici projektist “*Spielraum – rahvas armastab seda*”, mis rajaneb Karl Krausi

esseel “*Spielraum*” (1912). Cibic seob omavahel autori, kes on tuliselt vastu dekoratiivsete elementide kasutamisele nii keeles kui ka arhitektuuris, ning sihipärasele ilustamisele, mida võib märgata pea iga rahvusliku (ja rahvusülese) poliitilise süsteemi puhul nii keeles kui ka ehitatud keskkonnas. Ta uurib, kuidas on lähiajaloos kasutatud visuaalset keelt ja retoorikat riigi kui vaatemängu loomiseks ning vaatleb konkreetsemalt 1961. aastal Belgradis toimunud blokivälise ehk mitteühinemisliikumise esimest konverentsi, kus osalesid riigid, mis ei olnud seotud kummagi suurema poliitilise leeriga. Süvenedes sellesse, kuidas kõik poliitilised režiimid rakendavad kunsti ja arhitektuuri, uue keele ning ümbermõtestatud ja -kujundatud keskkonna pehme võimu strateegiatena oma teenistusse, tegutseb kunstnik ka omamoodi topeltagendina: võimumehhanisme dešifreerides loob ta üksiti uusi mõistupilte.

Jasmina Cibic esindas Sloveeniat 55. Veneetsia biennaalil. Tema viimased isikunäitused on toimunud Ljubljana kaasaegse kunsti muuseumis, Glasgow' kaasaegse kunsti keskuses, Phi Foundationis Montrealis, Gatesheadis asuvas kaasaegse kunsti keskuses BALTIC, Krefeldi kunstimuuseumis, Esker Foundationis Calgarys, Zagrebi kaasaegse kunsti muuseumis, Belgradi kaasaegse kunsti muuseumis, Ljubljana graafikakeskuses ning Ludwigi muuseumis Budapestis.

Róna Kopeczky

Spielraum – *rahvas armastab seda*. 2015
Puuvillasametist kardin. Erinevad mõõdud.
Ludwigi muuseum, Budapest.
Foto: Tamás Bujnovszky.
Kunstniku loal.

Spielraum – *rahvas armastab seda* (kaader videost). 2015
Ühe kanaliga HD video. 16:9, stereo, 15'45".
Kunstniku loal.

Hubert Czerepok

Ameeriklased, keda ma kardan (2019)

Tara (Ungari) (2015)

I vaatus. Rahvas armastab seda
* Kui kunstikeskus *

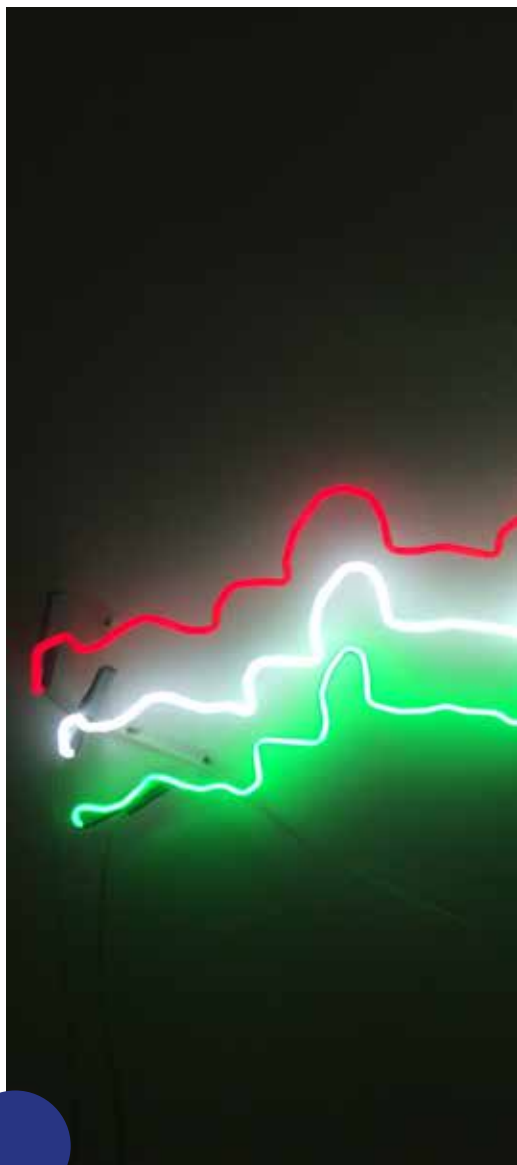
Hubert Czerepok (1973, Shubichach, Poola) on Poola kriitilise minimalimi üks keskseid figuure. Ta on Szczecini kunstiakadeemia maalikunsti ja uusmeedia teaduskonna dotsent ning eksperimentaalfilmi osakonna juhataja. Joonistuste, maalide, esemete, installatsioonide, video, animatsiooni ja kinematograafilise leidmaterjali kaudu uurib ta muu hulgas fiktsiooni ja ajaloolise tõe suhet. Kunstnikku ei huvita sealjuures mitte niivõrd faktid, kuivõrd nende vormi ja tähenduse muutumine ajas. Kaasaegsete võimurepresentatsioonide uurimisel inspireerib teda sageli meedia.

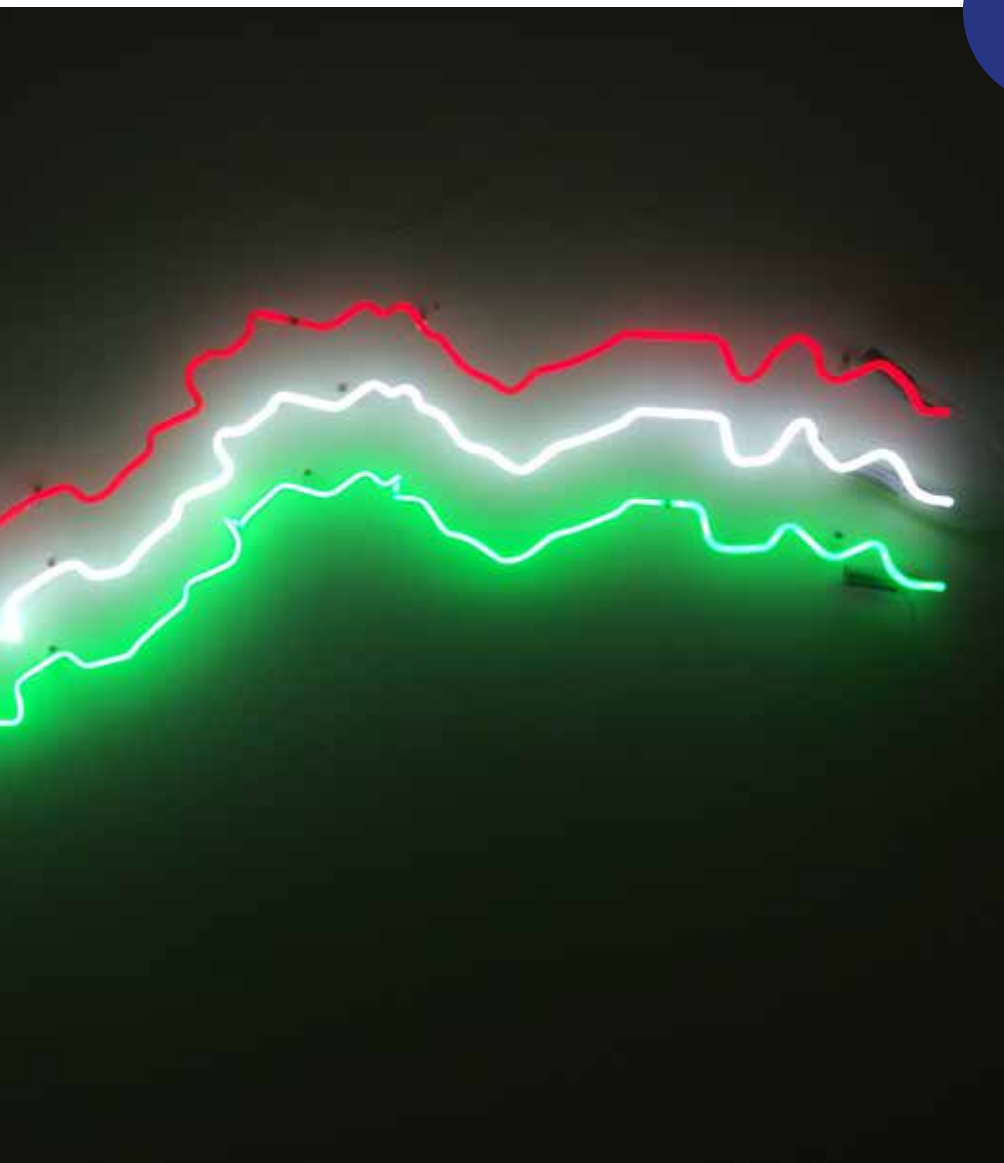
Kaitsmise ettekäändel luuakse inimeste vahele aina uusi barjääre, lähtudes näiteks geograafilistest, aga ka majanduslikest, kultuurilistest, religioossetest ja rassilistest erinevustest. Jätkuvale üleilmastumisele vaatamata ei ole pärast Teist maailmasõda olnud perioodi, mil oleks ehitatud niivõrd

palju piiritarasid kui praegu. Kusjuures eriti tähelepanuväärne on see, et tõkkeid ei paigalda ründehirmus mitte nõrgemad riigid, vaid hoopis vastupidi. Neoontorudest teosed “Ameeriklased, keda ma kardan” ja “Tara (Ungari)” lähtuvad just sellest nähtusest, millele annab hoogu migratsioonihirm. Emapilgul näivad teosed abstraktsete joontena, kuid peagi hakkab vaataja silm eristama riigipiire, kuhu on ehitatud müüre, nagu USA ja Mehhiko ning Ungari ja Serbia vahele. Riigipiirid, mida Czerepok oma neoonteoses kujutab, on poliitiliste ja majanduslike pingete kuhjumise paigad; värvid on kunstnik valinud selle järgi, milline riik piirkonnas domineerib. Rahvusvahelised piirid nihkuvad vastavalt poliitiliste olude muutumisele. Neid liikuvaid jooni mõjutavad nii kohalikud konfliktid kui ka rahvusvahelised pinged ning samal ajal kujundavad need meie rahvuslikku identiteeti.

Hubert Czerepoki loomingut on eksponeeritud isiku- ja grupinäitustel Labyrinti galeriis Lublinis, Arsenali galeriis Białystokis, Art Stationsi fondis Poznańis, La Criée kaasaegse kunsti keskuses Renne'is, 19. Sydney biennaalil, rahvusvahelisel skulptuurikvadriennaalil Riias, Łódźi kunstimuuseumis, MOCAKis Krakówis, Ujazdowski kaasaegse kunsti keskuses Varssavis jm.

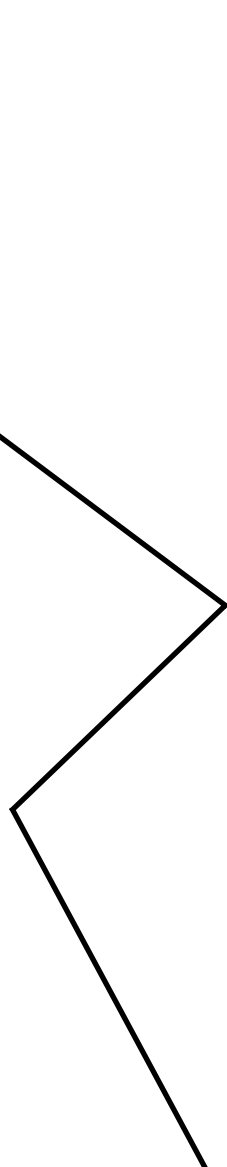
Róna Kopeczky

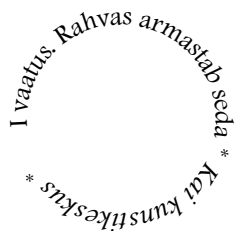

Tara (Ungari). 2015
Neoontorud. 40×120 cm.
Kunstniku loal.

Ferenc
Gróf

Meie paariariik. Laiendatud ladina tähestik (2015–2021)

Ferenc Grófi (1972, Pécs, Ungari) looming keskendub graafilise disaini ja ruumikogemuste lõikepunktides leiduvatele ideoloogilistele jälgedele. Ta on Pariisis tegutsenud rühmituse Société Réaliste (2004–2015) üks asutajatest, kelle tekstipõhistel sekkumistel rajanevad teosed käsitlevad kaasaegse poliitilise representatsiooni ja ideoloogilise disainiga seotud küsimusi. Rühmituse liikmena lõi Gróf lingvistilisi ja tüpograafilisi elemente, statistikat ja kartograafilisi märke hõlmava unikaalse tööriistakasti, et uurida ühiskondlikke protsesse ning tõsta esile mineviku ja oleviku vastasseoseid. Société Réaliste lõpetas aktiivse tegutsemise 2015. aastal, ent Gróf jätkab kollektiivsest praktikast inspireerituna iseseisvat kunstnikuteed, uurides poliitilist disaini ja selle kriitilis-narratiivseid rakendusvõimalusi. Ta elab ja töötab Pariisis ning õpetab alates 2012. aastast Bourgesi riiklikus kunsti-koolis (École Nationale Supérieure d'Art).

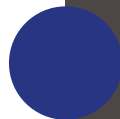
“Meie paariariik. Laiendatud ladina tähestik” kuulub 2015. aastal alustatud ja pidevalt täienevasse temaatilisse tsükklisse ning heidab värske pilgu pealkirjas osutatud ajaloolisele arusaamale riigist, mis ei järgi rahvusvahelisi seadusi ning organiseerib ja toetab terrorirünnakuid või rikub süstemaatiliselt põhilisi inimõigusi. Teos koosneb lühikestest, kuid tabavatest väljenditest ja lausetest, millele on lisatud ladina tähestikku mittekuuluvad rõhumärgid. Need peidavad endas fragmente piltidest, mis kujutavad mitmesuguste Euroopa rahvaste identiteedi tekkes olulist rolli mänginud sõdu ja lahinguid. Euroopa riikide suurimatesse avalikesse kunstikogudesse kuuluvatelt ajaloolistelt maalidelt pärit fragmentidel võib näha stseene, kus ülistatud rahvus alistab või orjastab oma vastase sageli küsitavalt ebavõrdse võimuvahekorra tingimustes. Pealkirja looritatud mitmetähenduslikkus –

sõna “riik” (ingl *state*) viitab siin nii seisundile kui ka poliitilisele üksusele – osutab seega kriitiliselt ka Euroopa nn ametlikule kultuuri-diskursusele ja kunstisuundumuste ning rahvusriigi representatsioonidele.

Ferenc Grófi viimased isiku- ja grupinäitused on toimunud Kiscelli muuseumis, OFF-Biennálen ja Budapesti Uues galeriis, Hesseli muuseumis ja CCS Bardi galeriis New Yorgis, Arsenali galeriis Białystokis, Belgradi kultuuri-keskuses ning Slovakkia rahvusgaleriis Bratislavas.

Róna Kopeczky

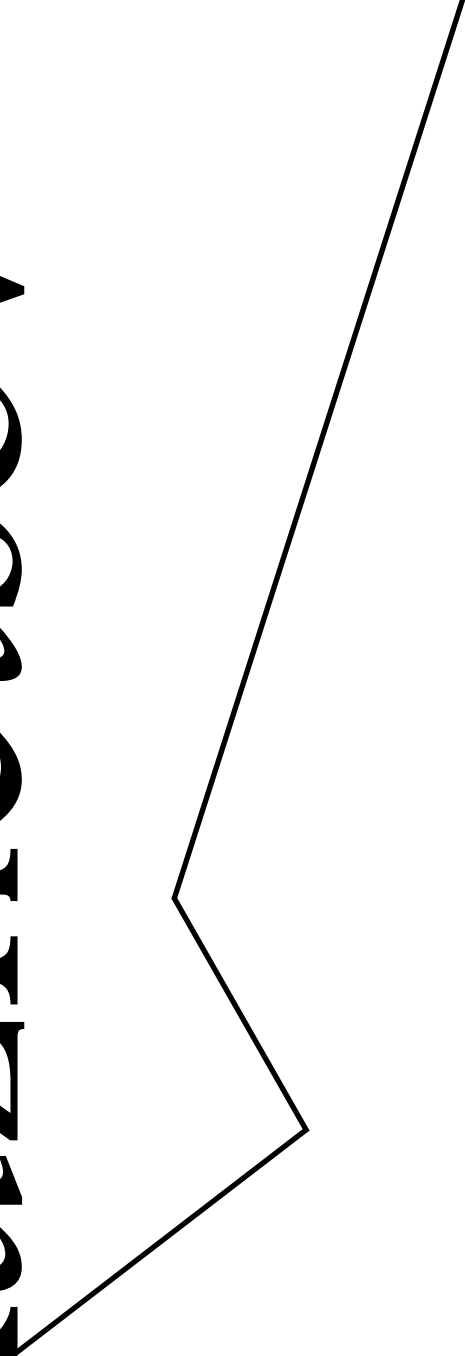
Meie paariariik. Latendatud ladina tähestik. 2015–2021
Digitaalne trükk. Erinevad mõõdud.
Kunstniku ja acb Galéria (Budapest) loal.

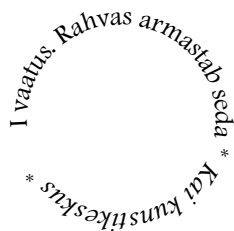

Volodymyr
Kuznetsov

Ministrite Kabineti ülevõtmine (2022)

Volodymyr Kuznetsov (1976, Lutsik, Ukraina) on rühmituse Sirgjoon (Пряма лінія), Kunstiraada (Художня Рада), Kommunikatsiooni ja Konteksti Keskuse (СССК, Центр Комунікацій та Контексту) ning kunstnikegrupi R.E.P. (Револуційний Експериментальний Простір / Revolutsiooniline Eksperimentaalruum) kaasasutaja. 2013. aastal hävitas Kiievis asuva Möstetskõi arsenalis kunstimuuseumi direktor tema kriitilise seinamaali “Kohtupäev”, mille kunstnik oli loonud näituse “Suur ja suurejooneline” jaoks, kattes tema arvates ebamoraalse teose Ukraina presidendi külastuse eel musta värviga. Kuznetsov oli tihedalt seotud Maidani sündmustega ning osaleb jätkuvalt mitmesuguste meelevaalduste korraldamises ja omaalgatuslikes ettevõtmises. Teda huvitavad teemad, milles põimuvad isiklik ja avalik sfäär, vana ja uus ning erinevad kontekstid ja ootamatud tähendused. Ta uurib argitoimingute esteetikat ja kaasajal jätkuvalt püsivaid igandeid,

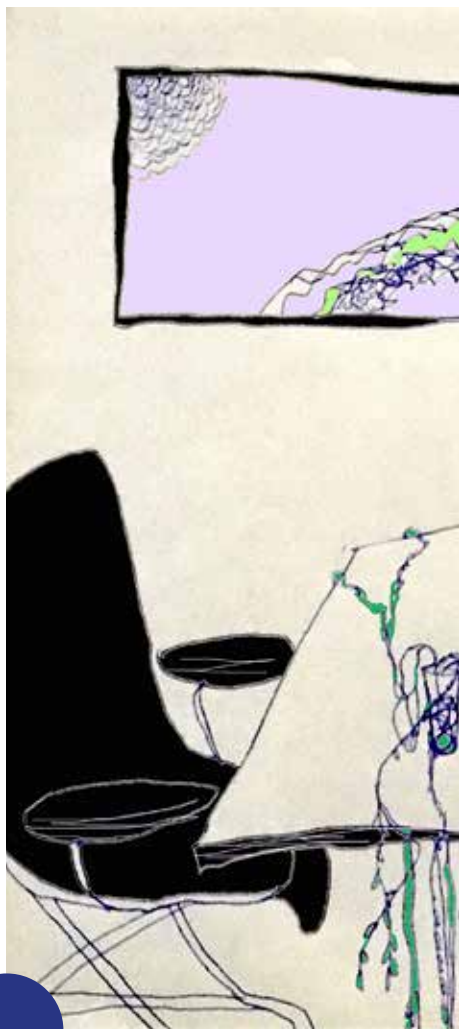
kasutades selleks iseloomulikke lakoonilist, järskudele värvi-contrastidele rajatud pildikeelt. Käsitledes mälu kui kogemust, võrsuvad tema ideed isiklike ja kollektiivsete teadmiste pinnalt. Kuznetsov elab ja töötab Kiievi lähistel.

2013. aasta Euromaidani rahutustest alguse saanud sündmustest ja protsessidest lähtuv “Ministrite Kabineti ülevõtmine” on visuaalne mõtisklus lihtsa, kuid põhimõttelise küsimuse üle: mida teha vallutatud ruumiga, kuidas seda kasutada, kommunikeerida, mõtestada ja kuidas organiseeruda? Teos kujutab ametnikku seismas valitsuse koosolekuruumis, kus on ka koosolekulaud, kontoritoolid ning seinale kinnitatud lameekraan. Kui inimene välja arvata, näib ruum olevat maha jäetud ning erinevatel eluvormidel, nagu samal, hallitus, seemed ja lõpuks ka taimed, on vaba voli see üle võtta. Tšornobõli evakatsioonitsoonis

võimust võtnud loodusele viidates küsib Kuznetsov metafoorsel moel, mis juhtub siis, kui kõigutamatult ja raudse haardega võim järsku kaob või hävitatakse. Mil määral võivad sellised – seni nähtamatud – põlisid anarhilised reaktsioonid ja isetekkelised protsessid, mida antud juhul sümboliseerivad risomaatilised taimed, täita, hõivata ja kasutada kaosejärgseid (poliitilisi) ruume?

Viimase paarikümne aasta jooksul on Volodymyr Kuznetsov eksponeerinud oma loomingut Noorte Kunstnike Liidu ateljees Budapestis, Pinchuki kunstikeskuses Kiievis, Depo kaasaegse kunsti keskuses Istanbulis, Stockholmis asuvas Rootsi kaasaegse kunsti fondis Index, Kunsthalle Wien Karlsplatzis Viinis, Müncheni Kunstraumis jm.

Róna Kopeckzy

Ministrite Kabineti ülevõtmine. 2021

Seinamaalist ja paberväljalõigetest koosnevat installatsiooni ettevalmistav visand.

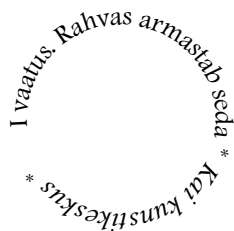
Erinevad mõõdud.

Kunstniku loal.

Société Réaliste

Limes New Roman

(2009–2010)

Société Réaliste (2004–2015) on Pariisis tegutsenud kunstikollektiiv, mille asutasid 2004. aastal Ferenc Gróf (1972, Pécs, Ungari) ja Jean-Baptiste Naudy (1982, Pariis, Prantsusmaa). Nende looming uurib, õonestab ja dekonstrueerib religioosset, poliit-, kultuuri-, kunsti- ja finantsvõimu teenivaid visuaalkommunikatsiooni vahendeid. Neid elemente – logosid, kaarte, sümboleid, kirjatüüpe, tähiseid, embleeme, kujusid või isegi hooneid – vaadeldakse mitmekihilises aegruumis ning luuakse poliitilist disaini kriitiliselt ja narratiivselt käsitledes oma-moodi “poliitiline *Wunderkammer*”.

“Limes New Roman” on mänguline sulam kirjatüübist Times New Roman, mille tellis 1931. aastal Briti ajaleht The Times ja millest on saanud üks populaarsemaid kirjatüüpe maailmas, ning ladina-keelsest sõnast *limes*, mis ajaloo-teaduses tähistab Rooma impeeriumi piirile nn Teise tõrjumiseks rajatud kaitsehitiste süsteemi. See on territooriume eraldav füüsiline barjäär, mis täidab kaitse-eesmärki, ent tõmbab ka piiri erinevate

traditsioonide vahele. Société Réaliste’i nimele ametlikult registreeritud kirjatüüp Limes New Roman annab nendele mõistetele uue elu.

Algele ladina tähestikule omaselt 23 suur- ja väiketähest koosnev kirjatüüp kujutab endast rahvaste eraldamiseks mõeldud piiride, turvatõkete, kontrollpiirete ja piiripunktide kataloogi. Suurtähed osutavad riike, väiketähed aga linnajagusid eraldavatele piiridele, mis on ühtaegu nii ideoloogilised kui ka geograafilised. Kartograafia ja tüpograafia kombineeriv Limes New Romani tähestik pole aga täielik, see on taandatud ladina tähestiku algkujule ja sellest puuduvad rõhumärgid. Teos on krüptograafiline viide “neid” ja “meid” eraldavale piirile, mis toonitab, et teadmiste, keele ja informatsiooni liikumist käsitletakse sageli nüansivaeselt ja puudulikult, mõtiskledes üksiti Euroopa kui kindluse igipõlise müüdi üle.

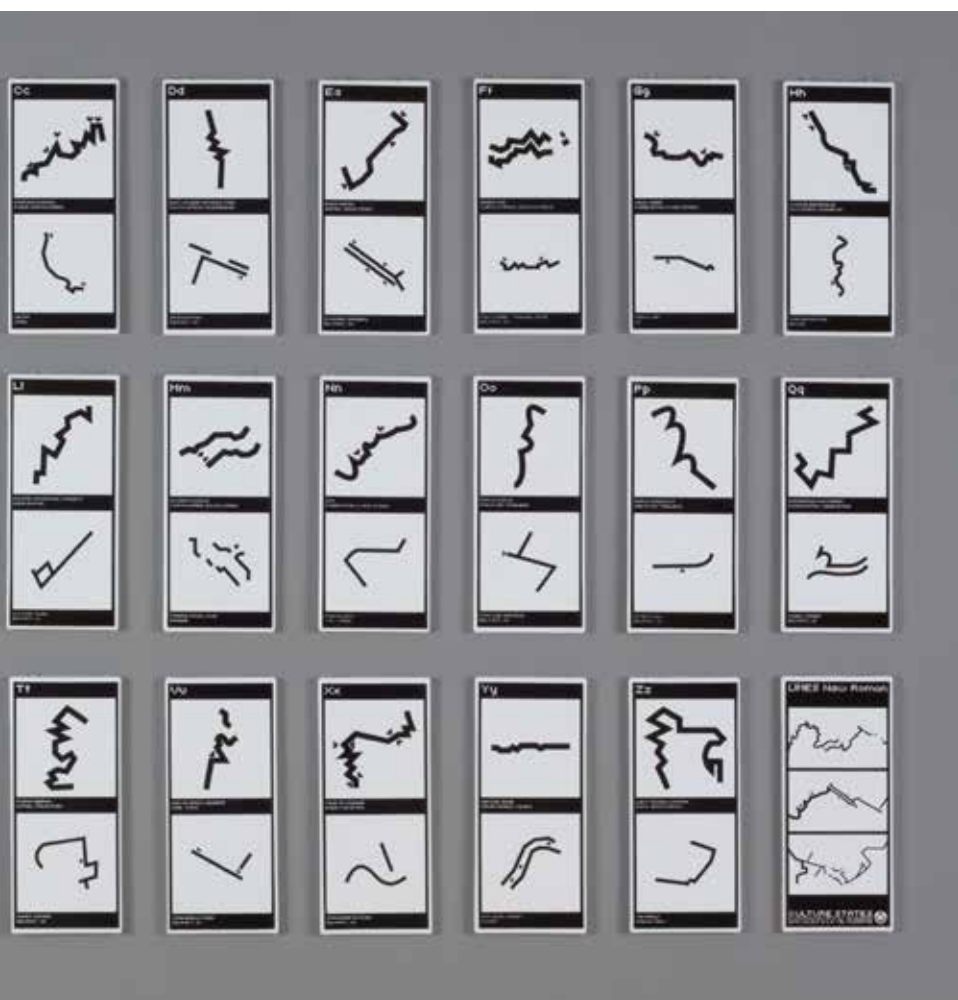
Société Réaliste'i loomingut on eksponeerinud mitmed rahvusvahelised institutsioonid, nagu Lyoni biennaal, Jeu de Paume Pariisis, Ludwigi muuseum Budapestis, Bukaresti kaasaegse kunsti muuseum, Wrocław'i nüüdismuuseum, Sheila C. Johnsoni disainikeskus New Yorgis, MUSAC Leónis jt.

Róna Kopeczky

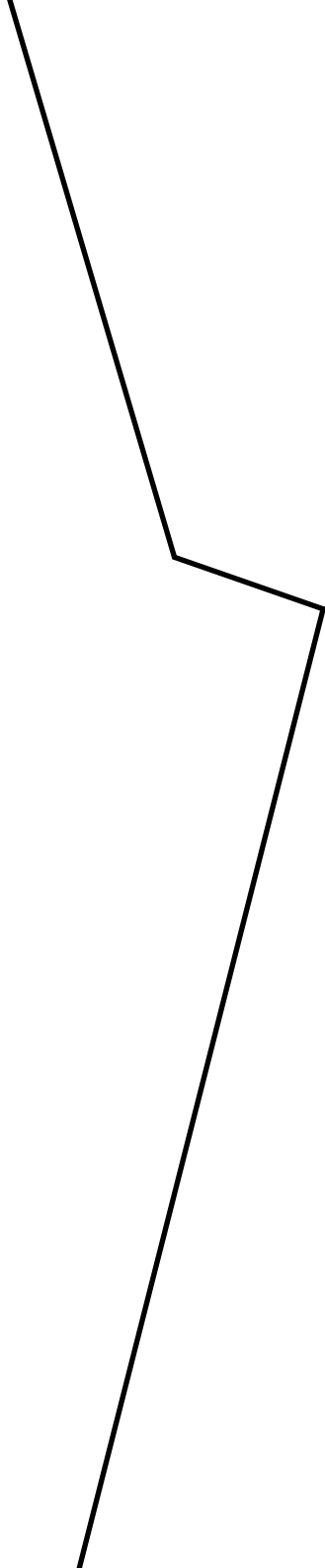
Limes New Roman. 2009–2010
Enailitud terasplaat. 24 plaati. A 30×15 cm.
Kunstrniku, Galerie Jérôme Poggi (Pariis) ja acb Galéria (Budapest) loal.
Erakogu, Budapest.

Alexander Manuilloff

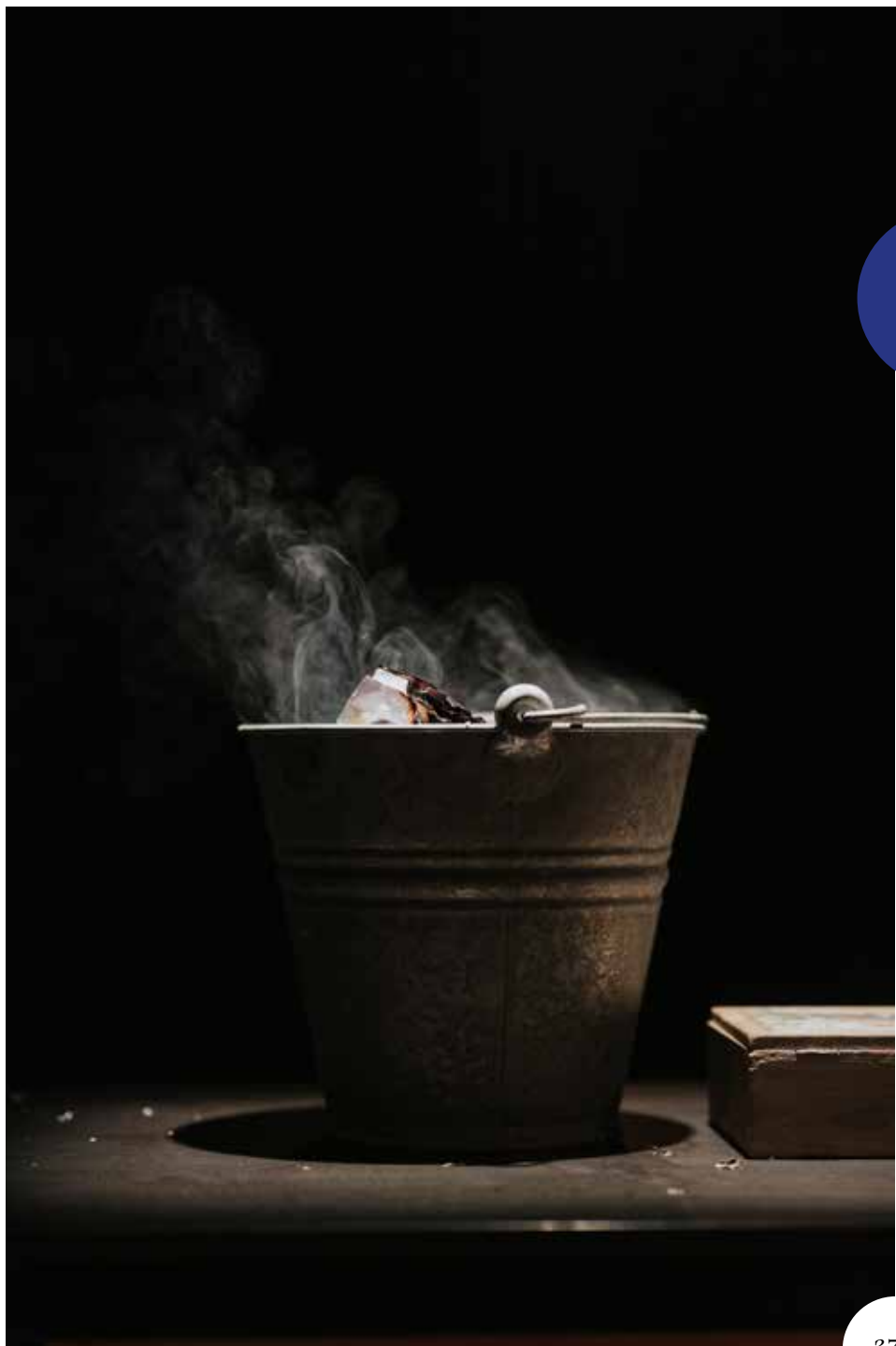
Alexander Manuiloff (1978, Sofia, Bulgaaria) on Sofias elav ja töötav kirjanik, näitekirjanik ja stsenaarist, kes tegeleb nii teksti kui ka *performance*’iga. Kirjanikuna huvitavad teda lavakunsti võimalused väljaspool harjumuspäraseid, “hästi tehtud näidendi” (*la pièce bien faite*) stiilis lavastusi. Ta usub, et saja aastaga detailideni lihvitud meelelahutusvormiks muutunud teater võib olla ka kogukonnaloome platvorm, mille abil kasvatada solidaarsust ja algatada kuhtuvates demokraatlikes ühiskondades diskussioone kõige põletavamatel teemadel. Uusi lavastuslikke kunstivorme saab kasutada erinevate olukordade loomiseks, kuhu võib vahel kaasata ka publikut. Tegelikult võivad igasugused lavastusviisid olla teatud kontekstides ja teatud eesmärkide saavutamiseks asjakohased ning Manuiloffi huvitab nende kõigi potentsiaal. Traditsioonilisemate, tegelaskesksete näidendite puhul köidavad teda marginaliseeritud hääled, mis on ühiskonnas, aga ka lavalaudadel sageli summutatud.

“Riik” toetub näitlejateta ja lavastajata näidendi ideele. Selles osalus teoses saab iga etenduse publikust kaasautor ning käsitletakse nii-suguseid keerukad küsimusi nagu kuidas ühiskondi rajatakse, kuidas demokraatiad toimivad, kuidas ühiskonnad ühiste väärtuste kaudu koos püsivad, mida on vaja koostööks ning mida on inimestel tarvis, et ühes riigis koos elada. Lisaks viitab teos Bulgaarias aset leidnud sündmustele, nimelt lokaalse korruptsiooni tõttu tekkinud protestilainele riigi vaeseima elanikkonna hulgas, mis päädis 2013. aastal ühe kohaliku mehe, Plamen Goranovi enesesüütamisega. Sellest süsteemivastasest aktsioonist sai meeleheitele viidud ning läbini korrumpeerunud ja jõuetu riigi suhtes lootuse kaotanud kodanike sümbol.

Alexander Manuiloff on töötanud nii üksi kui ka koostöös teiste kunstnikega neljal mandril,

esinenud enam kui 50 teatrifestivalil, tema draamateoseid on tõlgitud 13 keelde ja mõned neist kuuluvad ka ülikoolide ainekavadesse. 2018. aastal asutas ta Radar Sofia, esimese näitekirjani-kele ja dramaturgidele mõeldud residentuuri Bulgaarias, mis on suunatud poliitilise tagakiusamise ohus kunstnikele.

Róna Kopeczky

II vaatus.

Hapukurgi~

poliitika

Teine vaatus “HAPUKURGIPOLIITIKA” toob etendusse satiirilise ja vaimuka noodi, mis viskab hästi toimivale isamaalisele masinavärgile kaika kodaratesse. Kannus-
tatuna Kesk- ja Ida-Euroopa rahvusköögis levinud marineerimise traditsioonist, kus hapendamine muudab nii toidu tekstuuri kui ka maitset, püüab see vaatus metafoorselt kääritada nii romantilist arusaama isamaast ja võimust kui ka meie hoolikalt konstrueeritud tegelikkust. Üksiti peetakse marineeritud tooteid Ida-Euroopas käepäraseks pohmelliraviks ning kasulikuks seedimisele ja tervisele üldiselt, mistõttu saab neist metafoorne vastumürk isamaalisusele, “meie” ja “nende” vastandusel põhinevale poliitretoorikale ning laiemas plaanis ka meie argielu kujundavale jäigale võimupaato-
sele. Selles vaatuses astuvad üles Slavs and Tatars, Dan Perjovschi, Driton Selmani, Flo Kasearu, Marko Mäetamm, Irena Lagator, Oxana Gourinovitch ja Eva Kofátková.

Róna Kopeczky

Oxana Gourinovitch / 43
Flo Kasearu / 47
Irena Lagator / 51
Marko Mäetamm / 55
Dan Perjovschi / 59
Driton Selmani / 63

Eva Kofátková / 67

Slavs and Tatars / 71

Oxana

Gourinovitch

Minu tuttavad kunstnikud ja disainerid, kes on Minskist lahkunud

(2008)

II vaatus. Hapukuripoliitika *
Kai kunstikeskus *

Minu tuttavad kunstnikud ja disainerid, kes on Minskisse naasnud

(2008)

Oxana Gourinovitch (1975, Minsk, NSVL, nüüd Valgevene) töötab nii arhitektina, peamiselt suurte büroode juures, kui ka arhitektuuri-ajaloolasena. Teda huvitab nõukogude modernism kui rahvusliku nostalgia läte, eriti Valgevenes ja Baltimaades. Kunstnikuna loob ta peamiselt joonistusi ja vesivärvi- maale ning käsitleb Valgevene ajaloo moonutamist, kasutades selleks avalikku linnaruumi ning dokumenteerides valgevenelaste ja eriti Valgevene kunstnike identiteedikriise. Ta elab ja töötab Berliinis.

“Minu tuttavad kunstnikud ja disainerid, kes on Minskist lahkunud” ja “Minu tuttavad kunstnikud ja disainerid, kes on Minskisse naasnud” on diagrammid, mis kujutavad ulatuslikku väljarännet Valgevenest ja väheseid riiki tagasi

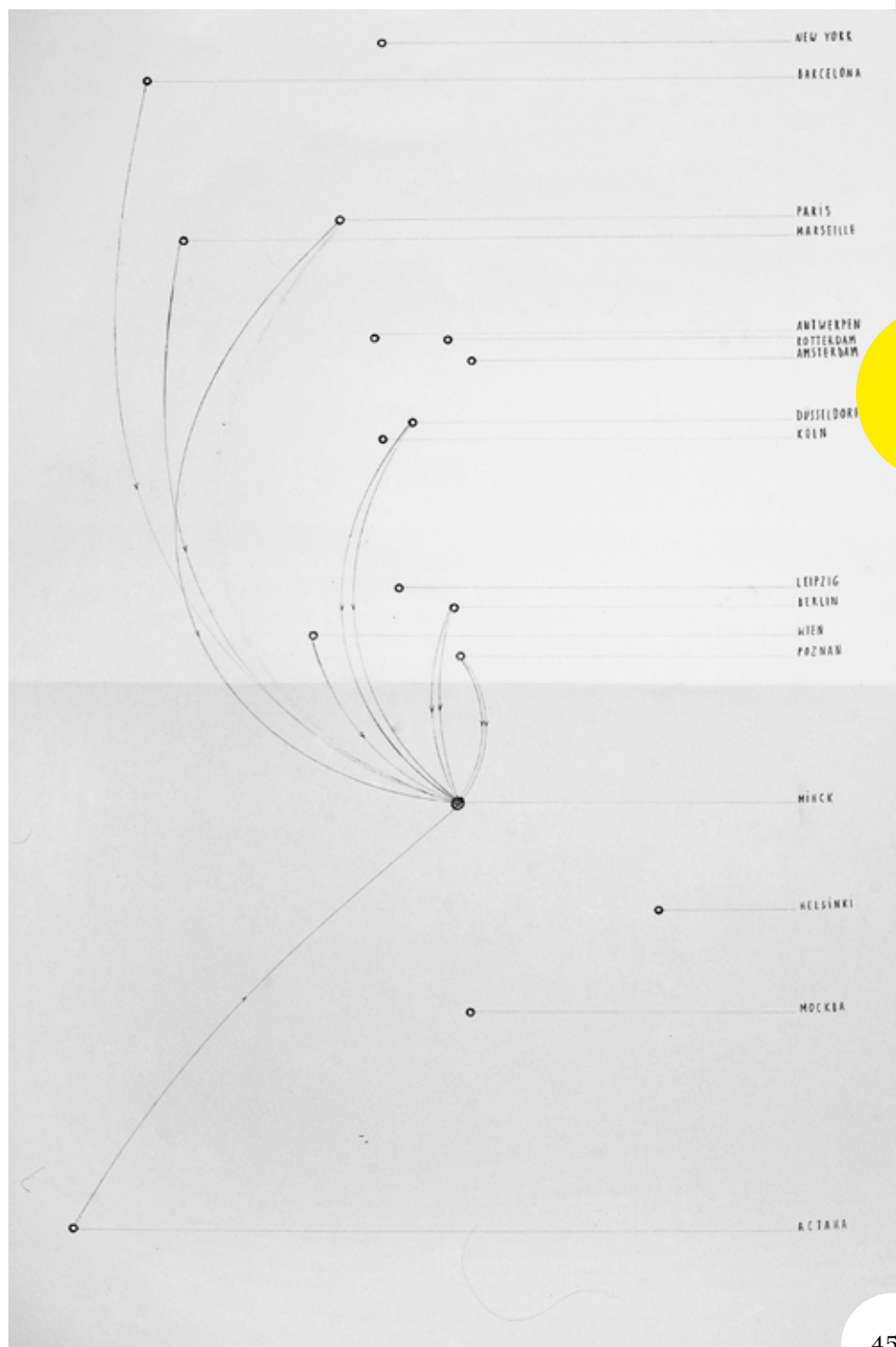
pöördujaid. Need visualiseerivad Gourinovitchi enda uurimust loomeinimeste välja- ja sisserändest, osutades 1990. ja 2000. aastatel kultuuri- ja kunstiväljal valitsenud olukorrale. Kõigi eelduste kohaselt ei soosi Valgevene ametlik kultuuri- poliitika kaasaegse kunsti arengut, mistõttu on kunstnikel keeruline alustada tulemuslikke dialooge vaatajate ja kriitikutega ning lõimuda rahvusvahelise kunstimaailmaga. Riigi ühiskondlik-poliitiline reaalsus loob kohalikele kunstnikele ka teatavad piirangud ja tabud, mis tähendab, et sageli tuleb kasutada pigem metafooridele toetuvat kunsti- keelt. Esmapilgul tundub tõepoolest, et need õhulised diagrammid kujutavad rändemustreid otsekohe- selt ja minimalistlikult, taandades need üksnes algandmetele ning pannes vaataja analüütilise vaatleja positsiooni. Geograafilise konteksti lisandudes selgub aga, et diagrammid peegeldavad ka kunstniku enda rände- ja eksiilikogemust ning

mõtisklevad lootuse üle, mis kannustab kunstnikke võimatule olukorrale vaatamata siiski kodumaale tagasi tulema.

Oxana Gourinovitchi teoseid eksponeeriti uuenduslikul rändnäitusel “Ust avades? Valgevene kaasaegne kunst (2010–2011)”, mis tõi Valgevene kaasaegsete kunstnike loomingu esmakordselt välispubliku ette.

Róna Kopeczky

Minu tuttavad kunstnikud ja disainerid, kes on Minskisse naasnud. 2008
Pliiats paberil. 70×100 cm.
Kunstniku loal.
Felix Ackermanni kogu, Varssavi.

Flo

Kasearu

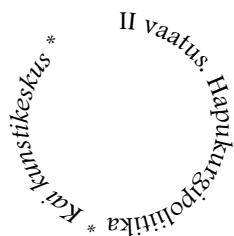
Baasuhkus (2017)

Flo Kasearu (1985, Pärnu, Eesti) loome keskendub ühiskondlikele protsessidele, võttes nende suhtes teatava iroonilise hoiaku. Tema teoste hulka kuuluvad nii videod, joonistused, maalid, installatsioonid kui ka *performance*'id, mis tegelevad niisuguste päevakohaste teemadega nagu vabadus, avalik ja isiklik ruum, vertikaalsed ja horisontaalsed suhted, monumentaalsus ja ebastabiilsus, aga ka majanduskriis, isamaalisus ja rahvuslus, väljasuremisohus liigid, koduvägivald ning naiste ühiskondlik roll ja võimalused. Sageli ammutab ta inspiratsiooni iseenda ja oma lähedaste elust. Tema looming on hooajaline ja uuriv. Kõik tema projektid algavad omamoodi mänguna, mille lõpp-punkt ei ole veel teada. Kasearu on ka Tallinnas asuva omanimelise majamuseumi asutaja.

Joonistuste sari "Baasuhkus" käsitleb rahvuslikku identiteeti, mida väljendatakse tihti peale toidutraditsioonide ja roogade algpäritolu üle käivates tulistes vaidlustes. Joonistuste läbiv motiiv on kartul ehk Eesti (aga ka ülejäänud Kes- ja Ida-Euroopa)

rahvusköögis olulise tähtsusega juurvili, mis pärineb algselt siiski Ameerikast ning jõudis siia maale alles 18. sajandil. Nõukogude Liidus kutsuti Eestit laiaulatusliku kartulikasvatuse tõttu kartulivabariigiks ja kohalikud peavad neid mugulaid kahtlemata oluliseks. Just seda suhet uuribki Kasearu oma humoorikas kartulite ja idude kataloogis. Kartulid ja nende kõikvõimalikes suundades kasvavad idud on riikide ja nende lipuvarraste metafoor, viidates üksiti mitmesugustele kultuurilistele ja poliitilistele käitumisviisidele ja tõekspidamistele, millel riik võib põhineda: koostöö või isemajandamine, avatus või kaitsepositsioonil püsimine, enesele vastu rääkiv või otsekohene, uhke või enesevihkjalik. Tegu on apetiitse visuaalse mõtisklusega Eesti identiteedi üle idaeuroopalikus kastmes.

Kasearu viimased näitused ja *performance*'id on toimunud Tallinna

Kunstihoones, Tartu Kunstimuseumis, Konsthall C-s Stockholmis, Kiasmas Helsingis, Tensta Konsthallis Spångas, 17. Performa biennaalil New Yorgis, Kumu kunstimuuseumis Tallinnas, Artishoki biennaalil Tallinnas jm.

Róna Kopeczky

Baasuhkus. 2017
Tuss paberil. 30 joonistust. A 30×42 cm.
Kunstuiku ning Tennikova ja Kasela galerii (Tallinn) loal.

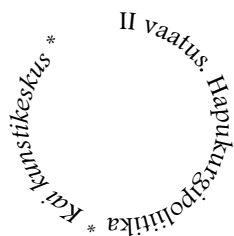

Irena Lagator

Piiratud vastutusega ühiskonna automatism

(alates 2012)

Irena Lagatori (1976, Cetinje, Jugoslaavia, nüüd Montenegro) protsessile orienteeritud uurimuse lik looming põhineb meediajärgsuse ideel ning sünnib sageli koostöös kunstiajaloolaste, teadlaste ja arhitektidega. Teda huvitavad märkamatuks jäävad ja paradoksaalsed olukorrad ning üleilmastumise ajastule omased keelelised ja süsteemsed konstruktsioonid, mis näivad esmapilgul ebaolulised. Analüüsides nii eelpool nimetatut kui ka kujutise ja keele, individuaalse ja kollektiivse kogemuse vahekordi, loob Lagator risoomse viitestiku, mille kaudu mõtestada kriitiliselt kaasaegset ühiskonda ja kultuuri. Käsitledes tänapäeva kõige aktuaalsemaid teemasid, nagu keskkond, biopoliitika, süsteemide ebastabiilsus, mälu ja ajalugu, lahkab tema looming sotsiaalse vastutuse ning selle argielulise nähtavuse ja toimivuse temaatikat.

Efemeerne ja interaktiivne installatsioon “Piiratud vastutusega ühiskonna automatism” lähtub

rahvusvahelisest majandusterminist SaRL (*Société à Responsabilité Limitée* ehk piiratud vastutusega äriühing). Tühjadele kassapaberi rullidele on kassaaparaadiga trükitud tekstikompositsioonid, mis põhinevad automaatkirjutamisel, visuaalja konkreetsele luulele. Lisaks iga-päevaselt vajaminevatele toodetele (vesi, piim, leib) ja nende hindadele on kunstnik kassasse sisestanud ka mittemateriaalsed nähtused (tunded, tundmused, mälu), et neilegi hind määrata. Niisugused uued tooted on kaubandusmaailmas justkui poetilised sissetungijad, osutades, et piiratud vastutusega ühiskonnas on võimalik osta ka teadmisi, püsivat armastust, päikselisi hommikuid, edu ja isegi tulevikku. Kassapaberi rulle lahti harutades ja neid lugedes dekonstrueerib vaataja installatsiooni ning saab teada, kuidas nii uutest kui ka juba tuntud valdkondades kaubeldakse ning kuidas sellele annab

hoogu meie ajale omane võõrandumine, nõõriv eraldatus ja piiratud kohustused.

Irena Lagator on rahvusvahelises kunstielus osalenud alates 2000. aastast. Tema teoseid on eksponeeritud suurnäitustel, nagu 4. ja 5. Cetinje biennaal, 12. Istanbuli biennaal, Horvaatia 3. tööstuskunsti biennaal, ning MAXXI's Roomas jm. Ta esindas Montenegrot 55. Veneetsia biennaalil.

Irena Lagator

Piiratud vastutusega ühiskonna automatism. Alates 2012

Kunstniku trükitud tekstiga kassapaberi rullidest sambad, valgusdiodlambid. Erinevad mõõdud.

“Piiramatu vastutuse ühiskond”. Belgradi kaasaegse kunsti muuseum. 2021.

Foto: Sasa Reljić.

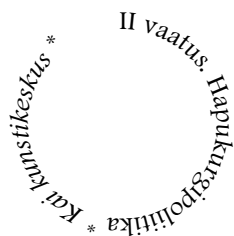
Kunstniku loal.

Marko
Mäetamm

Kahtlased kotid

(2018)

Marko Mäetamme (1965, Viljandi, Eesti) looming on enamasti autobiograafiline ning räägib perest, elust ja ühiskonnast, uurides mitmesuguste väljendusvahendite pinnalt isikliku ja avaliku sfääri vahele jäävaid hallalasi. Mäetamm on Eesti kunstimaastikul eripärane ja ainulaadne kunstnik, kelle seriaalsetes ja narratiivsetes teostes on figuur ja tekst ühtviisi olulisel kohal. Iseäraliku huumorimeelega ja pigem raskepäraste teemade kaudu käsitleb ta kõigile tuttavat ängi, mis tekib, kui üritame ühtaegu toime tulla nii argielu raskuste kui ka pakiliste üleilmsete probleemidega. Mäetamm vaatleb kuiva huumoriga nii globaalseid jubedusi kui ka näiliselt triviaalseid teemasid ning paneb meid mõtlema selle üle, mis meie endi käitumist tagant kihutab. Tema eksistentsiaalselt absurdsed ja kriitilised karikatuurid, milles liituvad popkunst ja koomiksid, lahkavad universaalseid teemasid, mistõttu on nendega lihtne samastuda.

Avalikesse kohtadesse maha jäetud omanikuta kotid on viimastel aastakümnetel hakanud seostuma eelkõige terrorirünnakutega. Sari “Kahtlased kotid” käsitleb üldist ebaturvalisuse fooni, mille taustal tekitab kahtlusi ja ärevust ka nii lihtne ese nagu tavaline kott. Mäetamm kujutab poekotte, prügikotte, portfelle, kohvreid, naiste käekotte kurjategijaid või tagaotsitavaid jäädvustavate politseifotode stiilis: eestvaates, tühjal taustal ja koos kirjeldava tekstiga. Värviliste, peaaegu lapselike joonistuste, “kahtlusluste” käsitsi kirjutatud kirjelduste ning tõise teema põimimine toob hästi esile meie aega iseloomustava absurdse olukorra, kus kotid seostuvad automaatselt millegi muuga.

Marko Mäetamme loomingut on eksponeeritud rahvusvahelistel näitustel Platáni galeriis Budapestis, Wäinö Aaltoneni kunstimuuseumis Turus, Dorsky galerii

kuraatoriprogrammi raames New
Yorgis, NADA kunstimessil
Floridas Miamis, Iragui galeriis
Moskvas ning Ikoni galeriis
Birminghamis. Mäetamm esindas
Eestit Veneetsia biennaalil aastatel
2003 ja 2007.

Róna Kopeczky

A very suspicious striped beach bag with even more suspicious black plastic trash bag inside

Joonistus sarjast "Kahtlased kodid". 2018

Akriülil paberil. 30.5×21.5 cm.

Foto: Stanislav Stepaško.

Kunstniku loal.

Dan
Perjovschi

Dan Perjovschi (1961, Sibiu, Rumeenia) loomingus on joonistamisest saanud eripärane perforatiivne meedium, mille kaudu kannab ta oma ideed näituseaalide seintele ja trükistele, näiteks märkmikesse, postkaartidele või ajalehtedele. Tema joonistused, mida ta ise nimetab intellektuaalseks grafitiks, põhinevad isiklikel vaatlustel ning mitmesuguste kontekstide ja neis leiduvate probleemide kujutamisel lihtsal ja humoorikal, ent ka tõsisel moel. Arhitektuursesse ruumi paigutatud projektid on ajutise iseloomuga, kuid arenevad esteetilise ja kontseptuaalse tagasiside toel pidevalt. Nii väldib kunstnik institutsionaliseerumist ja kaubatustumist ning suudab hoida kriitilise meele säilimiseks vajalikku distantssi. Perjovschi eesmärk on luua hõlpsalt mõistetav visuaalne ja kontseptuaalne kunstikeel, mis suudab kõnetada ja esindada väga erinevat tüüpi publikut. Ta elab Sibius ning joonistab pidevalt mitmel pool maailmas ja internetis, muutes oma joonistused kergesti ligipääsetavaks. Alates 1990.

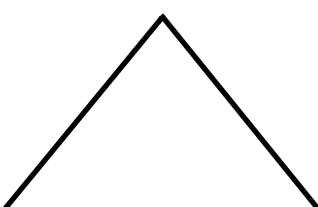
aastatest on ta joonistanud ühiskondlik-poliitilisi kommentaare sõltumatule ajakirjale Revista 22.

Triennaalil eksponeeritud graafiliste teoste kogum vastandub tema joonistusinstallatsioonidele, rõhutades Perjovschi loomingus erilist rolli mängivat efemeersust. Kogumi ühine nimetaja on paber, mis annab kunstnikule võimaluse levitada oma ideid ka väljaspool institutsioone. Üksiti on tegu elava arhiiviga, mis talletab Perjovschi projekte ja nende arengut. Kogum koosneb kahe tegevuskümnendi jooksul korjunud materjalist: kunstniku joonistustega kaetud odavatest pabertoodetest, nagu postkaardid, flaietid ja plakatid. Mõned neist on seotud konkreetsete üritustega, mõned on aga omaette projektid, mille eesmärk on saata sõnum ringlema. Dan Perjovschi enda sõnul võib nii-sugune hõlpsalt tiražeeritav trüki-meedium olla omamoodi avalik näitusepind, sest publik kannab

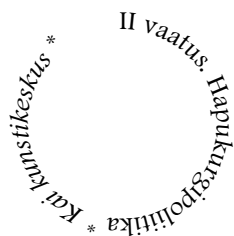
Monica Dănilă

Driton
Selmani

Ütle mulle, kust ma pärit olen? (2012)

Driton Selmani (1987, Ferizaj, Jugoslaavia, nüüd Kosovo) elab ja töötab Prištinas ja Doganajs Kosovos. Selmani käsitleb tajutava reaalsuse ideed, dekonstrueerides teda ümbritsevaid ühiskondlikke, poliitilisi ja kultuurilisi struktuure ning keskendudes Balkani poolsaart räsitud keerukatele kümnenditele, mis on piirkonna poliitilisel tasandil täielikult ümber kujundanud. Lapsena kästi tal suhtuda lugupidamisega riiki, mida ei olnud enam olemas, mistõttu hakkas ta kahtlema igasuguse väidetava reaalsuse tõsiskindluses. Hilisemas elus pani ta selle enese kasuks tööle, et anda oma uskumustele visuaalne vorm. Kui Jugoslaavia 1999. aastal lõplikult kokku varises, asendusid vanad simulaakrumid uutega ja vanad ruumimustrid said uue sisu, mis kätkeb uusi tähendusi, aga ka uut ebamäärasust. Selmani näeb end selle “pidevalt areneva sündmustiku” vaatlejana, kuid võtab ka aktiivse rolli, lähtudes oma *performance*’ites isiklikest ajalugudest, uskumustest ja kahtlustest.

“Ütle mulle, kust ma pärit olen?” väljendab geo- ja biopoliitilist absurdset olukorda, kus kunstnik on rahvusvaheliselt tunnustamata riigi kodanik, ning käsitleb sellest tulenevaid argiprobleeme. Suurbritannias residentuuris viibides avastas Selmani, et ta ei saa e-poodidest kaupa osta ega broneerida lendu koju Kosovosse, sest riiki ei ole lennufirmade “olemasolevate” sihtriikide hulgas. Niisiis palus ta oma kaasresidentidel, maailma eri paigust (Brasiiliast, Poolast, Portugalist, Jaapanist, Küprosel, Iirimaa ja Suurbritanniast) pärit kunstnikel kaarti vaatamata märkida ära Kosovo piirjoon ja asukoht. Need üheksa joonistust, mis on nii kontuuri kui ka geograafilise asukoha osas üllatavalt ebatäpsed, tikkis kunstniku ema kaardiks, millel Kosovo on mere värvi ehk otsekui kaardilt puudu.

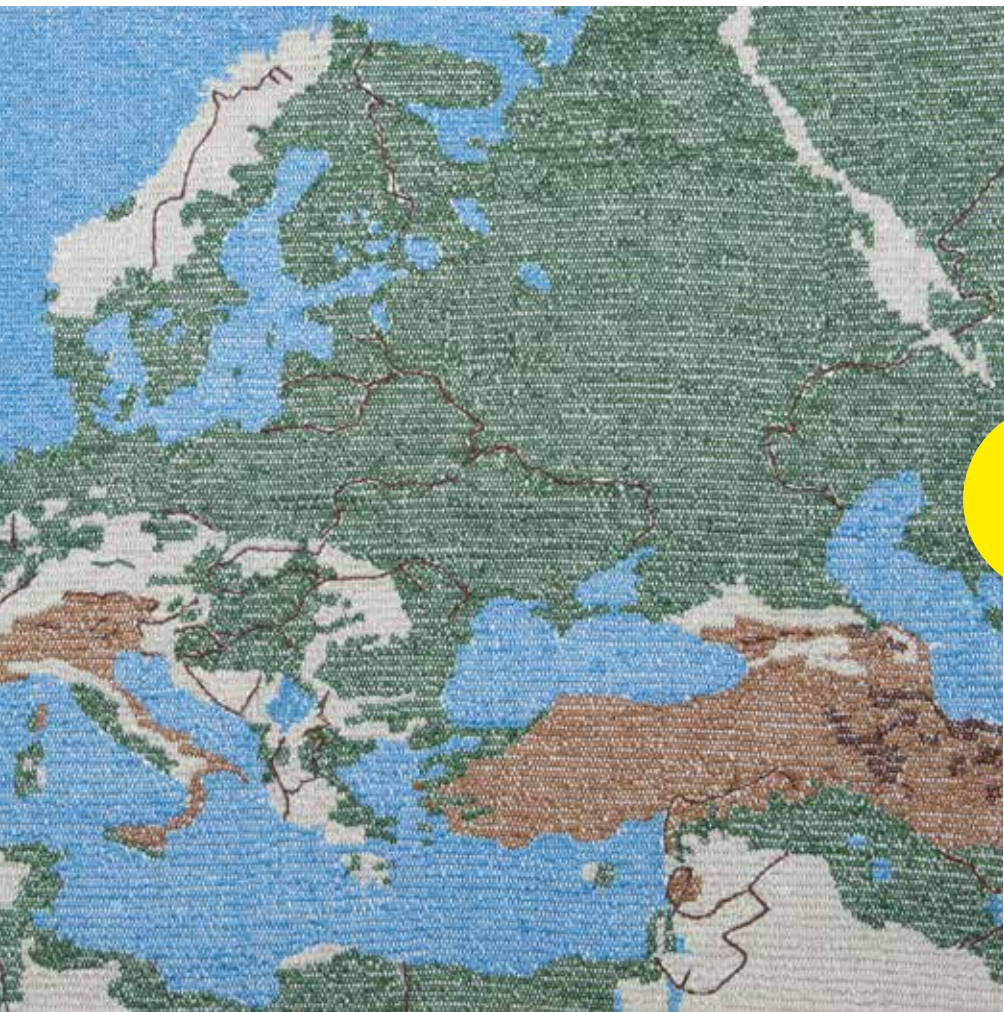
Driton Selmani töid on eksponeeritud mitmetel isiku- ja

grupinäitustel Rijeka kaasaegse kunsti muuseumis Horvaatias, Stacioni kaasaegse kunsti muuseumis Prištinas, Ludwigi muuseumis Budapestis, Kunstraum Niederösterreichis Viinis, Casa Contemporaneas São Paulos, 16. Mediterranea biennaalil Anconas, 5. Marrakeshi biennaalil, Fabbrica del Vapores Milanos, Bregenzi biennaalil, Tirana rahvuslikus kunstigaleriis, Thessaloniki kaasaegse kunsti keskuses jm.

Róna Kopeczky

Ütle mulle, kust ma pärit olen? (detail). 2012

Tikand tekstiilil ja joonistused paberil.

Raamitud tikitud kaart: 90×60 cm; üheksa joonistust: erinevad mõõdud.

Foto: Gonalo Costa.

Kunstniku loal.

Eva
Kotátková

Empaatia taastamise tuba (2019)

Eva Kofátková (1982, Praha, Tšehhoslovakkia, nüüd Tšehhi Vabariik) on tuntud oma eri-pärase käekirja poolest, mis liidab skulptuuri, teksti ja *performance*'i, ning uurib suuremõõtmeliste installatsioonide ja koostööl põhinevate töötubade kaudu ühiskondlike reegleid ja autoritaarseid norme. Tema sürrealismist inspireeritud ja moodsa eluviisi metafoorina mõjuv laiahaardeline loome käsitleb unistusi ja ootusi ning keskendub esmajoones neile, keda peetakse ühiskonnas enamasti kõige nõrgemateks: lastele, vanuritele ja loomadele, täpsemalt neis avalduvale ärevusele, osutades nõnda subjekti haprusele ühiskondlike struktuuride taustal. Privaatse ja avaliku maailma ning isikliku ja autoritaarse sfääri lepitamatuid vastuolusid lahates pakub ta tundlikku institutsiooni- ja ühiskonnakriitikat.

Viimasel ajal on Kofátková võtnud kasutusele tekstiilid, et uurida keha toimimise võimalusi rõhuva süsteemi kontekstis. Õblemist

ja loojutustamist ühendav "Empaatia taastamise tuba" jätkab suuremõõtmelises installatsioonis "Empaatia taastamise masin" käsitletud temaatikat ning see põhineb lastega läbi viidud töötoal. Teos käsitleb empaatiat kui tegutsemiseks ja maailma mõistmiseks vajalikku jõudu ning kutsub vaataja toasuurusesse installatiivsesse keskkonda, kust võib leida töötoas osalejate poolt toodud ja omavahel kokku õmmeldud rõivad. Nendest moodustub omamoodi teine nahk, mille abil said lapsed väljendada oma emotsioone ja ebamugavaid tundeid või kõnelda niisuguste gruppide või indiviidide eest, kes ei saa ise rääkida või kes tunnevad end puuduliku, kurnatu või haavatuna. Selles inimtaolise elusorganismina näivas toas leidub ärevust, kartusi ja hirme, aga ka lahkust, huumorit, soojust ja lootust.

Eva Kofátková isikunäitusi on eksponeerinud Kestnergesellschaft

Hannoveris, Kunsthal Charlottenborg Kopenhaagenis, Kunstverein Hamburgis, 21er Haus Viinis, Staatliche Kunsthalle Baden-Badenis, Wrocławis kaasaegse kunsti muuseum jt. Ta on osalenud 16. Istanbuli biennaalil, 55. Veneetsia biennaalil, 18. Sydney biennaalil ja Liverpooli biennaalil.

Tema teoseid leidub paljudes kollektsioonides, nagu Museum für Moderne Kunst Frankfurdis, MIT Bostonis, Guggenheim New Yorgis, Migrose kaasaegse kunsti muuseum Zürichis, MoMA New Yorgis, Ludwigi muuseum Kölnis, Reina Sofia Madridis ja Pompidou keskus Pariisis.

Róna Kopeckzy

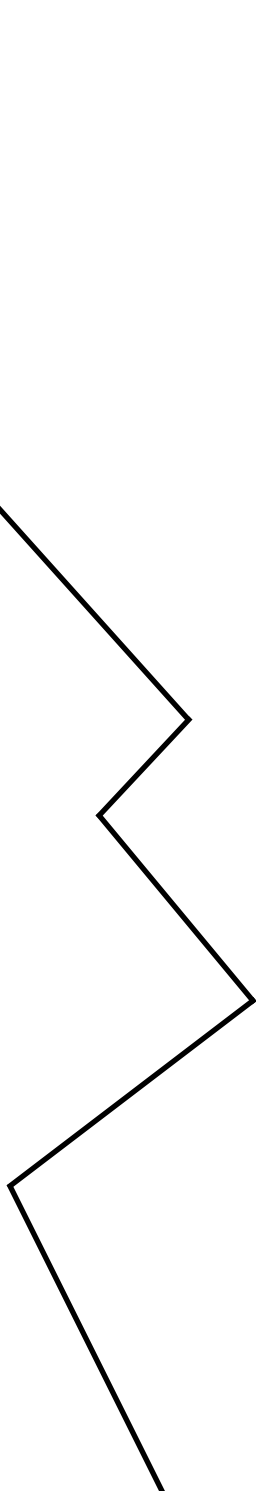
Empatia taastamise tuba (detailid). 2019

Installatsioon. Erinevad mõõdud.

“Torustiku pihitumused”. Kunsthal Charlottenborg, Kopenhaagen. 2019–2020. Foto: David Sijernholm.
Kunstniku, Meyer Rieggeri galerii (Berliin/Karlsruhe) ja Hunt Kastneri galerii (Praha) loal.

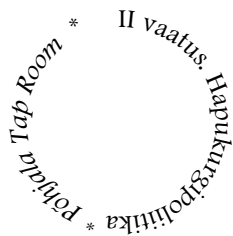

Slavs and Tatars

Hapukurgibaar (alates 2016)

Slavs and Tatars on rahvusvahelisel tuntud kunstirühmitus, kelle looming käsitleb endisest Berliini müürist itta ja Suurest Hiina müürist läände jäävat ala ehk Euraasiat. 2006. aastal asutatud rühmitus on järjepidevalt tegelnud teravate ühiskondlike probleemidega, tuues omanäolise teadmusloome kaudu kaasaegsesse aruteludesse värskeid tuuli. Slavs and Tatars töötab tsüklite kaupa: pika uurimisperioodi tulemina sünnivad üksteisega tihedalt seotud installatsioonid, skulptuurid, loengud ja trükised, mis seavad kahtluse alla meie arusaamad keelest, tavadest ja identiteedist. Nende humoorikas ja heatahtlikus loomes segunevad popkultuurist tuttavad kujutised ja esoteerilised traditsioonid, suuline pärimus ja uurimuslik analüüs. Slavs and Tatarsi teosed juhivad tähelepanu sellele, et kipume teaduse, religiooni, võimu ja identiteedi vahelisi suhteid nägema liiga üheplaaniliselt.

“Hapukurgibaar” (alates 2016) tõlgendab Itaalia aperitiivibaari slaavi võtmes, kasutades igivana marineerimise traditsiooni selleks,

et n-ö kääritada romantilist arusaama isamaast ja võimust. Hapukurk seostub Ida-Euroopas rahvusliku identiteedi ja uhkusega ning kunstiteose kontekstis saab sellest siinsete riikide paternalistlike ja natsionalistlike ideede kandja. Samas esitletakse neid hapu ja lakoonilise huumori abil, reklaamides rahva seas ravi- toimeliseks peetavat hapukurgimahla kui kainestavat rohtu võimudeliiriumi vastu. Näitusel eksponeeritakse algselt Berliini Moabiti linnaosas avatud “Hapukurgibaari” *pop-up* versiooni ning teoseid Slavs and Tatarsi viimatisest loometsüklist “Hapukurgipoliitika”, kus marineerimist kasutatakse kriitilise kujundina, et analüüsida valgustusajastust pärinevat binaarset maailmakäsitlust ja identiteedipoliitikat soolas kastmes. Näitusel serveeritakse ka hapukurgimahla, vastumürki Ida-Euroopa paatoslikule patriotismile.

Slavs and Tatarsi loomingut on eksponeeritud muuhulgas sooloonäitustel MoMAs New Yorgis, Saltis Istanbulis, Viini Secessionis, Zürichi Kunsthalle ja Dresdeni Albertinumis. Nad on avaldanud üle kümne raamatu, sh keelepoliitikat käsitleva “Wrippled Scripped” (Hatje Cantz, 2018) ning legendaarse Asebaidžaani satiiriajakirja Molla Nasreddini tõlke (teine väljaanne, I.B Tauris, 2017).

Patricia Couvet

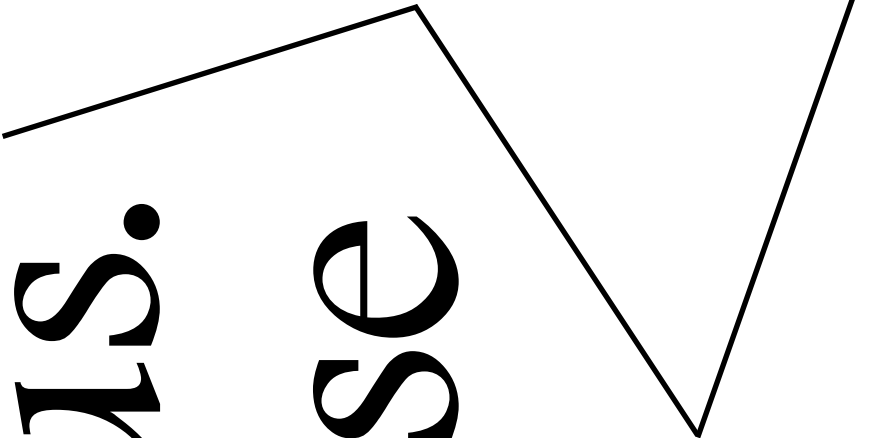

Kaabakate sells ("Towarzystwo Szubrawców"). 2016
 Rasteri galerii, Varssavi. 2016.

III vaatus.
Vabauduse
teadus

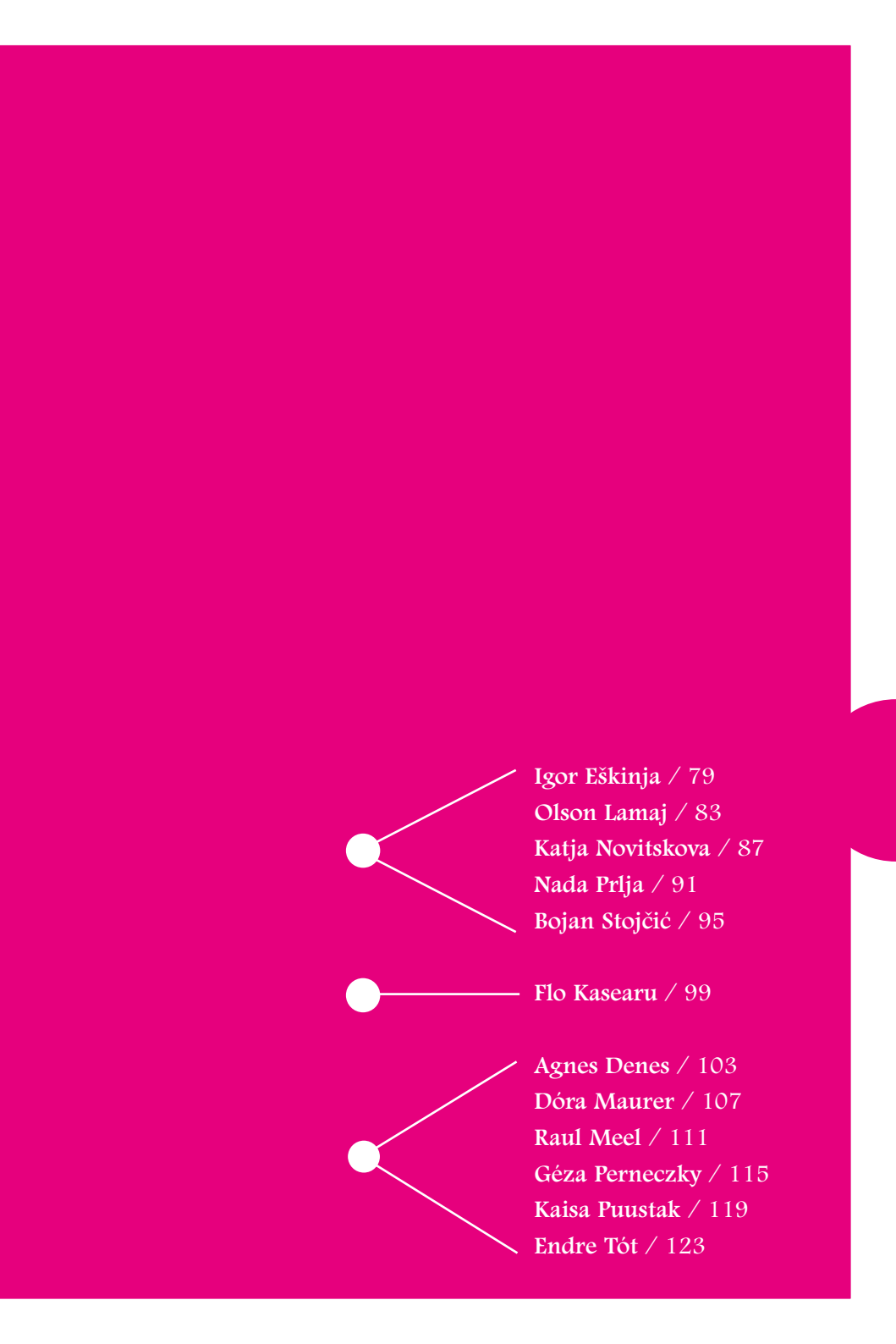

Kolmas vaatus “VABADUSE TEADUS” pakub välja terve rea võimalusi tänapäeva rõhuvate oludega toime tulemiseks, ammutades ideid loodusteadustest ning bioloogilistest ja matemaatilistest süsteemidest, mis fantaasia tuules ja uut vormikeelt kasutades annavad ainet teistsuguste olemis-, tajumis- ja käitumisviiside kujutlemiseks. Selle peatüki vundament on huumor, poeesia ja absurd ning neid kasutatakse, et kindlaksmääratud rollide ja funktsioonide tasase eituse kaudu tegelikkust mänguliselt hajutada või lüüriliselt moonutada. Nii-suguses uues olukorras jäävad kord ja distsipliin instinktidele alla ning tekib võimalus vankumatute reeglite ümber mõtestamiseks. Võimatu poole püüeldes ja seda lausa nõudes vabanemegi meid kammitsevatest raamidest. Selles vaatuses astuvad üles Olson Lamaj, Igor Eškinja, Flo Kasearu, Nada Prlja, Katja Novitskova ja Bojan Stojčić.

Lähiminevikku kajastavas alapeatükis “VABADUSE TEADUS. ENNETULEVIK” eksponeeritakse Ungari ja Eesti neoavangardi põlvkonna kunstnike ja 1970. aastate esimese laine kontseptualistide sarnasest mõtteviisist lähtuvaid teoseid. Ajas ja ruumis lahti rulluvas dialoogis näitavad need tööd, kuidas kujutlusvõime suudab viia ühiskondliku ja individuaalse vabaduseni ning saab ka mõjukaks õppetunniks järgnevatele põlvkondadele. Alapeatüki raames esitlevad oma loomingu Agnes Denes, Géza Perneczky, Endre Tót, Dóra Maurer, Raul Meel ja Kaisa Puustak.

Róna Kopeczky

Igor Eškinja / 79
Olson Lamaj / 83
Katja Novitskova / 87
Nada Prlja / 91
Bojan Stojčić / 95

Flo Kasearu / 99

Agnes Denes / 103
Dóra Maurer / 107
Raul Meel / 111
Géza Perneczky / 115
Kaisa Puustak / 119
Endre Tót / 123

Igor Eskinja

Vabasta meeled, valluta ruum (2008)

III vaatus. Vabaduse teadus * EKA Galilei

Igor Eškinja (1975, Rijeka, Horvaatia) tajuarhitektoonid rajanevad eelkõige tagasihoidlikkuse ja elegantsi põhimõtetel. Eškinjale pakub huvi näituseruumi narratiivide muutmine ning ta arvestab iga projekti puhul selle ruumispetsiifikaga. Tema loomingus on olulisel kohal kunstiteos kui idee ning esemete materiaalsus kui tähenduse kandja. Ehkki ta ei heida materjali kunagi päriselt kõrvale, loob kunstnik ruumis alati teatava pinget, mis võrsub materiaalsuse ääremailt pärit meediumiga teadlikult seotud objekti ideest ja füüsilisest vormist, olgu siis tegu installatsiooni, pildi, foto või tekstiga. Eškinja kasutab lihtsaid ja odavaid materjale, nagu teip või elektri kaablid, äärmise, lausa matemaatilise täpsusega, jäädes kindlate ruumiparameetrite raamesse. Niiviisi toob ta esile selle, mis ulatub füüsiliselt tasandilt kaugemale, sisenedes kujuteldava ja hoomamatu territooriumile.

Teoses “Vabasta meeled, valluta ruum” on lihtsal vormil ühtlasi

esteetiline mõõde, mis lubab märgida tähendusega. Nagu kunstnik ise väidab, tuleneb see vajadusest mahutada teose vormi mitmeid tähendusi ja tõlgendusvõimalusi. Eškinja “seinajoonistuste” ja installatsioonide üks olulisemaid aspekte on pinget mitmeplaanilisuse ja tühjuse vahel ning tema esmapilgul installatsioonidena näivad teosed toetuvad sageli kahe- ja kolmemõõtmelise ruumi illusioonidele. Kunstniku jaoks on tühjus aktiivne tajuruum, mis ei varja, vaid juhib tähelepanu nähtavusele, kutsudes vaatajat osalema kujuteldavate mahtude loomises avatud ruumis. Oma ajutisuses ja efemeersuses avaldub neis ruumstruktuurides vastupanu domineerivatele institutsionaalsetele narratiividele ja valitsevale ühiskondlik-poliitilisele korrale.

Igor Eškinja on osalenud suurtel grupinäitustel 7. Manifestal, 28. Ljubljana graafikabiennaalil, 2. Uurali tööstusbiennaalil Jekaterinburgis, Belgradi kaasaegse

kunsti muuseumis, Zagrebi kaasaegse kunsti muuseumis ning 14. documenta programmis. Lisaks on tema isikunäitused toimunud Casino Luxembourg'i kaasaegse kunsti foorumil, Kunstforumis Viinis, Zagrebi kaasaegse kunsti muuseumis, MAC VALi muuseumis Vitrys, MUWAs Grazis, MAXXIs Roomas ning Bratislava kunstihoones.

Róna Kopeczky

Vabasta meeled, valluta ruum. 2008

Installatsioon, pakketeip ja teipimisseadmed. Erinevad mõõdud.
Kunstniku loal.

Olson

Larnaj

Sinised tunnid (2021)

III vaatus. Vabaduse teadus * EKA Galediiri *

Olson Lamaji (1985, Tirana, Albaania) looming vaatleb nii tänapäeva Albaania ühiskondlikke ja poliitilisi probleeme kui ka vahetust keskkonnast kaugemale ulatuvaid universaalseid ja ajatuid tähendussüsteeme. Reaalsesse maailma asetatuna tekitavad tema teosed sageli segadust ja kaost, kuid ühtlasi ka köidavad ja kütkestavad vaatajat. Tema uurimistöo põhineb laenamisel – ta rekontekstualiseerib konkreetsest kogukonnast pärit pilte ja sündmusi, mõtiskledes nõnda inimeksistentsi üle. Lamaji projektid toovad esile poliitiliste ideoloogiatega seotud esemete ja kujutiste semiootilise üleküllastuse ning nende salapärased ja peaaegu müstilised omadused. Tema teosed moodustavad oleviku kollektiivse mütoograafia, mis on aluseks ka uute müütide loomisele.

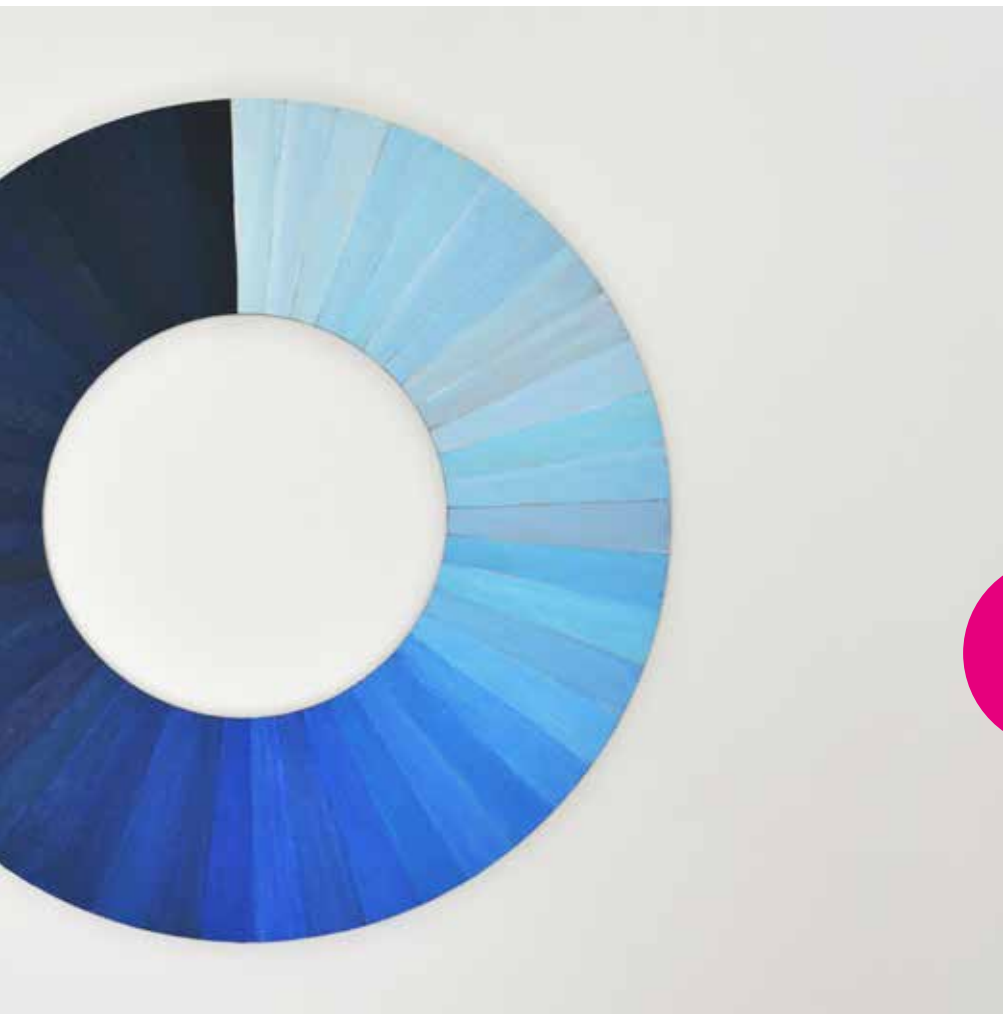
“Sinised tunnid” on visuaalne mõtisklus tsüanomeetriks nimeetatud instrumendi teemadel. Selle riistapuu leiutas Genfi geoloog, füüsik ja alpinist Horace Bénédict de Saussure umbes 1789. aastal,

et mõõta taeva värvi sügavust. Lamajd huvitab eelkõige instrumendi sümboolne tähendus ning selles peituv arusaam taevast kui vabaduse ülimest sümbolist ja inim mõtte laest, mistõttu otsustas kunstnik maalida tsüanomeetrist võimalikult täpsed koopiad. Kuigi ta kasutas selleks ühte ja sedasama sinist paletti, olid tulemused alati erinevad. Sinise erinevate toonide kaudu kerkis esile terve rida võimalikke tegelikkusi, mida peaks võrdlema inimkogetud tegelikkustega. Kahjuks on aga tänapäeva kapitalismile omases liigses sihipärasuses ja inimvõimeid pärssivate turupiirangute tingimustes läinud kaotsi taeva kui inimekonna arengu metafoor. Sinise erinevad toonid on üks võimalik viis mõtestada ühiskonna ja indiviidi suhet. Teos tuletab tasahilju meelde, et me ei tohiks silmist kaotada seda, mis on meid ikka ja alati innustanud edasi pürgima.

Olson Lamaj on oma loomingut eksponeerinud mitmetes Euroopa näituseasutustes, nagu Kunsthalle Exnergasse Viinis, Ludwigi muuseum Budapestis, kunstikeskus < rotor > Grazis ning Thessaloniki kaasaegse kunsti keskus. Ta on Tiranas asuva Miza galerii üks asutajatest.

Róna Kopeczky

Sinised tunnid. 2021

Akriülil kartongil. Seitse maali. $\text{A } 50 \times 50 \text{ cm}$.
Kunstniku loal.

Katja
Novitskova

Aktiveerimise muster (Marsil) (2014)

Katja Novitskova (1984, Tallinn, Eesti) mitmekülgset kunstikeelt on mõjutanud nii semiootika, kulturoloogia, uusmeedia ja graafilise disaini õpingud kui ka huvi filosoofia ning uusimate antropoloogiliste ja ökoloogiliste käsitluste vastu. Tihti peale kasutab ta internetis leiduvaid pilte, et analüüsida inimese suhet ekraanipõhiste ruumide ja loodusega ning osutada sellele, et tehnoloogilised narratiivid ei suuda maailma adekvaatselt kujutada. Põimides kokku andmekogumid ja bioloogia ning ühendades kunsti ja teaduse loodusega, kujutab Novitskova alternatiivseid geograafiaid ning juhib tähelepanu neis valdkondades levinud representatsioonivahenditele, kusjuures tema installatiivsed teosed hõlmavad sageli nii kujutisi, videot kui ka skulpturaalseid kompositsioone.

“Aktiveerimise muster (Marsil)” kuulub installatsioonide sarja, mille eesmärk on äratada tähelepanu teatud kindlal viisil. Novitskova looming lähtub nii teadusest kui ka filosoofiast, avardab

piltkujutiste tõlgendusviise ning kaardistab bioloogilisi territooriume. Filmivõtteplatsina mõjuv installatsioon koosneb Marsi maastikku kujutavast, suurendatud ja pikseldatud fotost, mille NASA on veebis vabalt kättesaadavaks teinud, ning selle taustale iseseisvate objektidena asetatud looma- või looduskujutistest, mille kunstnik on internetist leidnud. NASA Marsi uurimisprogrammi põhjal käsitleb Novitskova visuaalse taju ja informatsiooni tõlgendamise keerukust, viidates sündmuste lavastamise, fotomanipulatsioonide ja tegelikkuse võltsimise võimalustele. Tema loomingus võib kohata nii ulmežanrist tuttavat “tulnuka” kuju kui ka mõtisklusi mitte-inimese rollist kujuteldavas lähitulevikus.

Katja Novitskova esindas Eestit 57. Veneetsia biennaalil. Tema teoseid on eksponeeritud rahvusvaheliselt nii isiku- kui ka grupinäitustel näiteks Belgradi biennaalil,

Migrose kaasaegse kunsti muuseumis Zürichis, Sharjah' kunsti fondis, Hamburger Bahnhofis Berliinis, Whitechapeli galeriis Londonis, Kumu kunstimuuseumis Tallinnas, Balti triennaalil Vilniuses, Public Art Fundis New Yorgis, Schirn Kunsthalle Frankfurtis, Kiasma kunstimuuseumis Helsingis, Kunsthal Charlottenborgis Kopenhaagenis, MoMAS New Yorgis, Fridericianumis Kasselis jm.

Róna Kopeczky

Aktiveerimise muster (Marsil). 2014

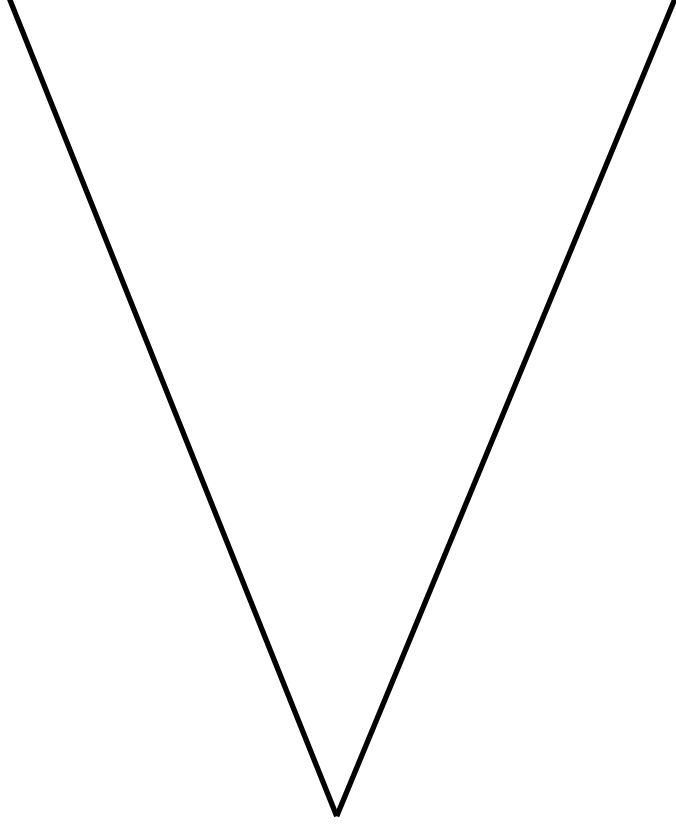
Installatsioon, fototaust, kivid, polüuretaan, kumm, alumiiniumtugi, digitaaltrükk alumiiniumväljalõikel.

300×600×600 cm.

Kunstniku ja Kraupa-Tuskany Zeidleri galerii (Berliin) loal.

Köseri kogu, Köln.

Nada
Prlja

Katastroofipäevik

(alates 2019)

III vaatus. Vabanduse teadus * EKA Galediiri *

Nada Prlja (1971, Sarajevo, Jugoslaavia, nüüd Bosnia ja Hertsegoviina) tegeleb sotsiaalse ebavõrdsuse ja -õiglusega ning vaatleb kriitiliselt niisuguseid teemasid nagu päevapoliitika, rahvuslus, inimõigused, ränne ja siirdeühiskonna probleemid endistes sotsialismiriikides.

Tema mitmetahulised, koha- või kontekstispetsiifilised projektid hõlmavad mitmesuguseid väljendusvahendeid, võttes enamasti (video)installatsioonide, aktsioonide ja avaliku kunsti vormi. Praegu elab ja töötab ta Skopjes, Londonis ja Kopenhaagenis.

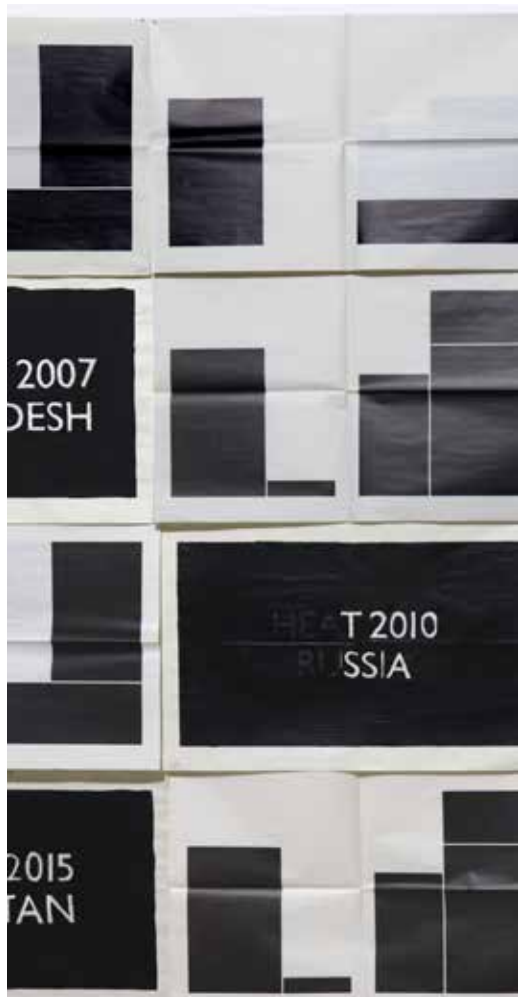
“Katastroofipäevik” on installatsioon, mis taaskasutab ja kohan-dab Nada Prlja varasemast teosest “Mittekaubandusagentuur” (2004) pärit materjali. “Mitte-kaubandusagentuur” analüüsib päevalehtede uudissisu, täpse-malt Londoni ajalehe Metro ühes numbris avaldatud informat-siooni. Osutades ajakirjanduse kaubastumisele, jättis kunstnik oma leheversiooni veergudel kogu sisust alles üksnes musta värviga trükitud reklaamtekstid. Lisaks

maalib Prlja “Mittekaubandus-agentuuri” lehekülgedele alates 2004. aastast mõnes loodusõnne-tuses kannatada saanud linnade/piirkondade nimed ja õnnetuste toimumise aja. Looduskatastroofide suurenev hulk ja sagedus ajendas kunstnikku nende kuupäevi üles märkima, samamoodi nagu ta jäädvustas reklaamteadete osa-kaalu 2004. aasta Metros. “Katast-roofipäevik” on ka üks neist pro-jektidest, milles kunstnik taaskasu-tab materjalikulu vähendamiseks oma varasemat loomingut.

Nada Prlja esindas Põhja-Makedoonia Vabariiki 58. Veneetsia biennaalil ning on osalenud näiteks 7. Berliini biennaalil, 8. Manifestal Murcias, 5. Moskva biennaalil ning 4. Fin del Mundo biennaalil Tšiilis ja Argentiinas. Tema isikunäitusi on eksponeeritud Skopje kaasaegse kunsti muuseumis, FUTURAS Prahas ja Põhja-Makedoonia rah-vusgaleriis Skopjes. Koos arhitekti ja õpetaja Daniel Serafimovskiga

asutas Prlja 2013. aastal Skopjes sõltumatu projektiruumi SIA, et elavdada suhteid Põhja-Makedoonia ja rahvusvahelise kunstivälja vahel ning edendada kultuuri- vahetust naaberriikidega.

Róna Kopeczky

Katastroofipäevik I 2004 (detail). Alates 2019

Installatsioon, ofsettrükkis ajaleheküljed, must ofsetvärv, akrüül. 2,5×8 m.

Foto: Robert Jankuloski.

Kunstniku loal.

Bojan
Stojčić

Võidult võidule

(2013–2022)

Sarjast “Ükski jälg ei ole püsiv”

(2013–2022)

Bojan Stojčić (1988, Sarajevo, Jugoslaavia, nüüd Bosnia ja Hertsegoviina) looming toetub keelele ja väljendamatate mõtetele, et uurida oleviku päritolu, poeesiat, jälgi ja muundumist, aga ka selle poliitilisi tahke, kasutades ja vaadeldes selle ideoloogiajärgseid performatiivseid aspekte. Sageli sekkub ta kontekstualiseeritud argipäeva, vabastades kujutise selle graafilisest raamidest, ent arvestades selle vormi ja ümbritsevate narratiividega. Tema praktikas on olulisel kohal lakooniline tähendus ja vorm, selge graafiline komponent, sekkumiste vahetus ja lihtsus, kunstniku enese keha ning peen huumor. Oma teostes tegeleb ta järske muutusi ja traumasid kogunud ühiskonna sisimate hirmude ja tragöödiatega. Stojčić on läbi elanud Bosnia sõja, ta kasvas üles põgenikuna ja peab selle kogemusega pidevalt silmitsi seisma, mistõttu kannab tema looming vaimukat ja poetilist rahusõnumit.

Suuremõotmelises seinateoses “Võidult võidule” (2013–2022) lahkab noor kunstnik hülgamishirmu, üksindust, argielu võimalusi ja võimatusi ning ümbritsevast keskkonnast irdumist. Teost läbiv sügav vajadus jätta endast maha jälg kätkeb lisaks ego väljendamisele ka unustamise ja unustusse vajumise hirmu. Kunstnik kasvas üles põgenikuna ning kodumaale naastes ei olnud tal enam kodakondsust, ta oli muutunud Teiseks, mistõttu olid ka tema võimalused oma identiteedi väljendamiseks ahtad. Keskkonda jäetud jäljed, isegi kui need on üürikesed, moodustavad kunstniku eluteed talletava arhiivi. See pidevalt täienev arhiiv või päevik koosneb ajutistest sekkumistest avalikku või isiklikku ruumi, peamiselt iseendale vigases inglise keeles kirjutatud märkmetest, mis väljendavad peaaegu alati sisekõnet ning mõtteid ümbritseva ruumi ja aja kohta. Fotograafia

III vaatus. Vabastuse teadus * EKA Galerii

abil seob Stojčić need märkmed
muutliku looduse ja konkreetsete
paikadega.

2014. aastal nimetati Bojan
Stojčić Bosnia ja Hertsegoviina
parimaks nooreks kunstnikuks
ning tema teoseid leidub muu
hulgas näiteks agnès b. fondis ja
Deutsche Telekom digikogus.

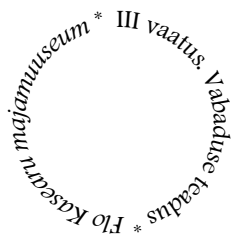
Róna Kopeczky

Flo Kasearu majamuuseum

Flo Kasearu majamuuseum

2013. aastal asutatud Flo Kasearu majamuuseum on kohaspetsiifiline kunstiprojekt ning Kasearu loomingule keskenduv ja pidevalt arenev ekspositsioon kunstniku enda kodus. Majamuuseum on kunsteos ja kontseptuaalne projekt, mis asub Tallinnas Pelgulinna Pebre tänaval tüüpilises puumajas, hõlmates kogu elamut keldrist pööninguni ja ka selle juurde kuuluvat aeda. Kasearu kasutab oma kodu – pööningut, keldrit ja tagahoovi – nii teoste allikmaterjali kui ka näitusepinnana, sealjuures oma töö- ja elukohta pidevalt ümber mõtestades ja vastavalt vajadusele muutes – hoone on korraga nii tema kodu kui ka ateljee. Näiteks kutsus Kasearu Gwangju biennaali raames elukutselise aedniku oma tagahoovi Korea stiilis aeda looma. “Korea aed” (2016) on muuseumi kõige suurem installatsioon ning üks väheseid omalaadseid kogu Euroopas.

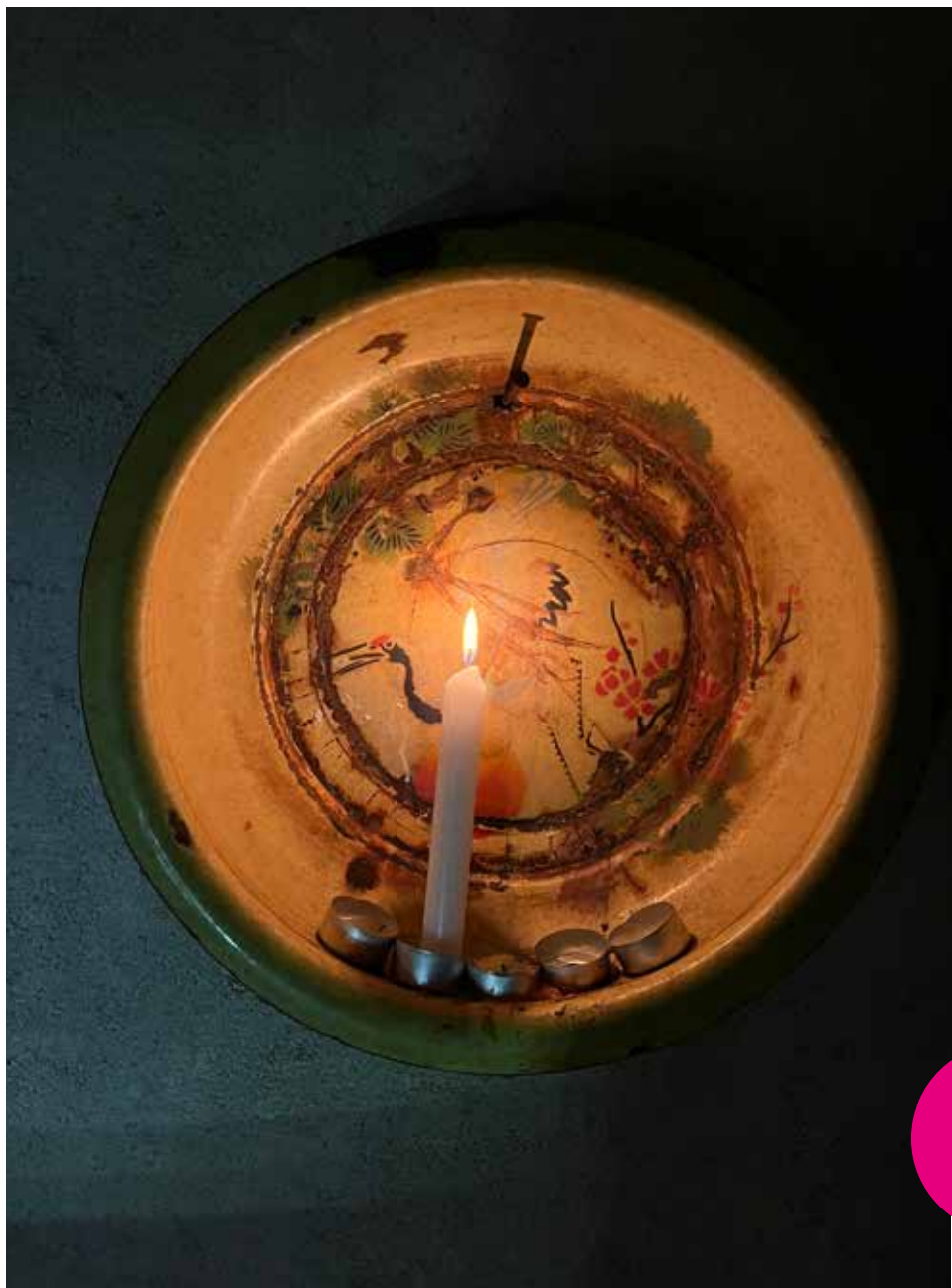
Flo Kasearu majamuuseum on külastajatele avatud performatiivsete giidituuride ajal, mida viib läbi Kasearu ise ning mis

tutvustavad majas asuvaid kunsteoseid, esemekolleksioone ja arhiivi. Majamuuseumi aiast võib leida maakunsteoseid ja vabaõhuinstallatsioone, aga ka sauna, kus aeg-ajalt toimuvad *performance*’id ja teatrietendused – tegu on tõepoolest tervikkunsteosega. Majamuuseumi ruumid tegelevad teemadega, mida Kasearu oma loomingus mänguliselt uurib: sellised päevakohased küsimused nagu vabadus, avalik ja isiklik ruum, vertikaalsed ja horisontaalsed suhted, monumentaalsus ja ebastabiilsus, samuti majanduskriis, isamaalisus ja rahvuslus, väljasuremisohus liigid, koduvägi-vald ning naiste ühiskondlik roll ja võimalused.

Flo Kasearu majamuuseum on institutsionaalse enesehoole ja jätkusuutlikkuse musternäide – elav tulevikumuuseum.

Róna Kopeckzy

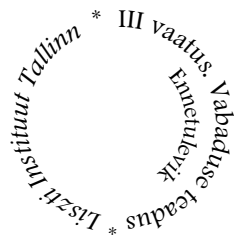

Flo Kasearu majamuuseumi saun. 2021
Kunstniku loal.

Agnes
Denes

Isomeetrilised süsteemid isotroopses ruumis – kaardiprojektsioonid.

Vorst (1976)

Isomeetrilised süs- teemid isotroopses ruumis – kaardi- projektsioonid. Kuup (1986)

Viljapõld – vastasseis (1982)

Agnes Denes (1931, Budapest) on Ungaris sündinud, kuid New Yorgis elav ja töötav Ameerika kunstnik. Alates 1960. aastatest on tema praktika olnud väga mitmekesine. Teda on huvitanud filosoofia, matemaatika, keeleteadus, psühholoogia, ajalugu, sotsioloogia, luule ja muusika ning tema loomingus on olulisel kohal teaduse ja kunsti põimumisel sündiv teadmiste habras salapära. Denesit peetakse visionääriks ning tema visuaalsed otsingud ja väljundid hõlmavad kirjutisi, joonistusi – mis on tema kunsti kontseptuaalsest loomust hoolimata mänginud alati olulist

rolli – ja skulptuuri, aga ka kesk-konnaaktsioone, *performance*'it ja installatsioone.

Sari “Isomeetrilised süsteemid isotroopses ruumis – kaardi-projektsioonid” uurib moonutusi ja perspektiivi. Kujutlusvõime ja reaalsuse, teadmatuse ja teadmisega mängides kasutab kunstnik matemaatilisi valemeid, et anda maakerale millimeetripaberil uus kuju, muutes selle struktuuri, massi, pikkus- ja laiuskraadide koordinaate ning vormides sellest muna, teokarbi, kuubi või vorsti, mis nihestab tavapärast ruumitaju ning paneb meid mõtlema kõvera ruumi, mustade aukude, voolavuse ja relatiivsuse peale.

Agnes Denes on kontseptuaalse ja keskkonnakunsti teerajaja ning just tema võttis kasutusele mõiste *eco-logic*, et väljendada paradoksi – või nagu ta ise sageli ütleb, välja-pääsmatut olukorda, kuhu inimesed on sattunud –, mis paikneb

ellujäämiseks vajalike ja saavutatavate tingimuste loomise ning loogika vahepeal, juhtides tähelepanu sellele, et oleme takerdunud iseenda loodud süsteemi. Tema ilmselt kõige tuntum teos on uuenduslik ja piire ületav “Viljapõld – vastasseis” (1982), vildakalt seatud prioriteetidele osutav ning poleemiliste globaalsete probleemide ja lõputute vastuolude kohta küsimusi esitav töö, mille käigus kunstnik külvab, kasvatas ja koristab vilja Wall Streeti ja World Trade Centeri vastas asuvalt kahe aakri suuruselt prügila-alalt.

Agnes Denes on osalenud enam kui 600 rahvusvahelisel galerii- ja muuseuminäitusel. Tema isikunäitused on toimunud näiteks Londoni kaasaegse kunsti instituudis ja Corcorani kunstigaleriis Washington DCs, ülevaatlikud retrospektiivnäitused aga Firstsite’is Colchesteris Suurbritannias, Socratese skulptuuripargis (“Elav püramiid”), Ludwigi muuseumis Budapestis, Sameki kunstigaleriis Bucknelli ülikoolis Lewisburgis Pennsylvania osariigis, Herbert F. Johnsoni kunstimuuseumis Cornelli ülikoolis Ithacas New Yorgi osariigis ning The Shedis New Yorgis.

Róna Kopeckzy

Viljapõld – vastasseis. Battery Parki prügila, Manhattani kesklinn. Agnes Denes põllul seismas. 1982/2013

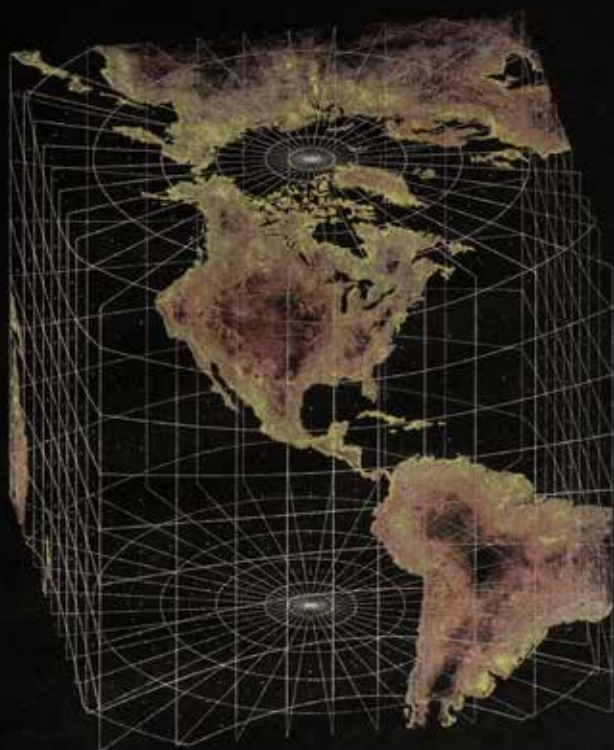
Foto. 40,6×50,8 cm.

Foto: John McGrall.

Kunstniku, Leslie Tonkonow Artworks + Projects (New York) ja acb Galéria (Budapest) loal.

Isomeetrised süsteemid isotroopses ruumis – kaardiprojektioonid. Kuup. 1986
Käsitsi tonceeritud ja metallolmuga kaetud kolmevärviline
litograafia käsitsi valmistatud paberil. 92,2×63,5 cm.
AP II/XV.
Kunstniku, Leslie Tonkonow Artworks + Projects (New York) ja acb Galéria (Budapest) loal.

Q.P. 112

Q.P. 112

Dóra
Maurer

Kulumiseni trükkimine (1979)

Ruudu tektoonika (1981)

Dóra Maurer (1937, Budapest, Ungari) õppis Budapesti kunstiakadeemias maali ja graafikat. Ta alustas oma kunstnikuteed poeetiliste ofortidega, milles peegeldus informalsmi mõju, kuid peagi hakkas katsetama teistegi tehnikatega ning kinnitama trükiplaadile mitmesuguseid leidmaterjale. Ta mõtestas söövitustehnikat aina vähem pildiloomena, pidades seda eelkõige jälje jätmise vahendiks. Üksiti dokumenteeris ta trükkimise käigus plaatidele tekkivaid muutusi. Niisugune “tegevusgraafika” viis ta peagi fotograafia juurde ning 1970. aastate alguses lõi ta juba kontseptuaalseid teoseid. Nii tema fotode kui ka eksperimentaalfilmide puhul on oluline liikumine ja kohtade vahetamine. 1980. aastail uuris ta tasapinna ja kahemõõtmelise ruumiillusiooni suhet.

Oma viimases süstemaatilises kuivnõelasarjas “Kulumiseni

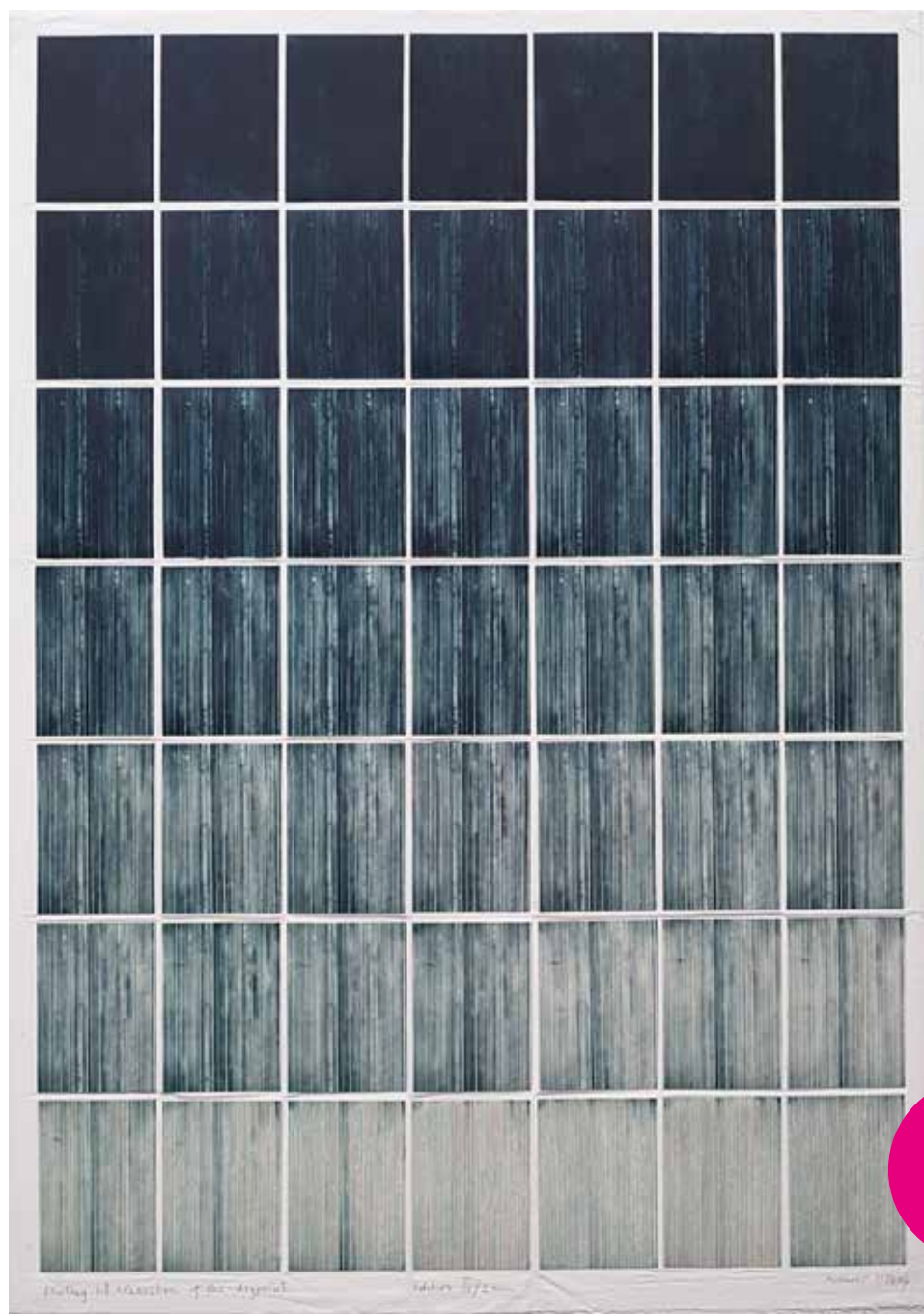
trükkimine” dokumenteerib Maurer graafikas esinevat mehaanilist kordust ning trükiplaadide kulumist, vaadeldes otseseid ja kaudseid jälgede jätmise viise, trükiprotsessi ajalisust ning trükkimises ja graafilises vormis toimuvaid muutusi. Joone tuhumine väljendab nii trükkimise käigus toimuvat füüsilist kulumist – sümboolset ajalikkust, materiaalsest immateriaalseks saamist – kui ka kunstniku loomeprotsessi järeleandmatut püsivust. “Ruudu tektoonika” uurib võimalust muuta ruumi lihtsate liigutuste abil suuremaks. Maurer lõi ruudukujulise vaskplaadi diagonaalselt kümneks ühelaiuseks ribaks ning paigutas need osaliselt libamisi üksteise kõrvale. Ruudu piirjoon laguneb ja näib, et vorm võtab varasemast enam ruumi, kuigi osade pindala jääb samaks. Selline vormi nihestamine dekonstrueerib staatilise geomeetrilise kujundi, kutsudes ühtlasi esile sümboolse

ümberpaigutuse, tähendusnihke,
millega kunst sekkub paigalseisu.

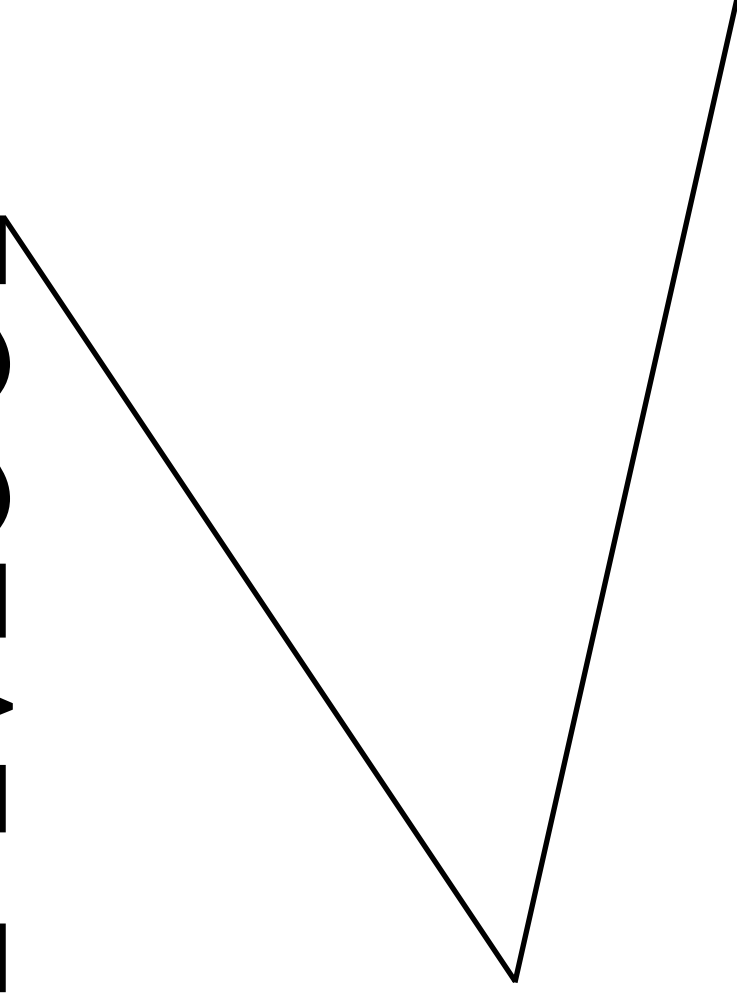
Oma rohkearvuliste teoreetiliste
tekstide ja pikaajalise kunstipeda-
googilise tegevuse kaudu on Dóra
Maurer avaldanud märkimisvää-
set mõju mitmele põlvkonnale
Ungari kunstnikele. 1987–1991
õpetas ta Budapesti tarbekunsti-
ülikoolis ja 1990–2007 Ungari
kunstiülikoolis.

Róna Kopeczky

Kuivnõela kulumiseni trükkimine. 1979–1981
Kuivnõel ja paber lõuendil. 100,5×70,5 cm.
Kunstniku loal.
Barabási kogu, Budapest.

Raul Meel

Raul Meel (1941, Jalase, Eesti) on maalikunstnik ja graafik, skulptor, installatsioonide ja tuleetenduste autor, kirjanik ja konkreetse luule viljeleja, samuti mesinik. Ta tuli Eesti kunsti ja kunstiellu 1960. aastate lõpus insener-elektriku taustaga autodidaktina. Meele isikupärane kunstisüsteem põhineb minimalistliku visuaalse väljendusviisi ning teadusliku kujundist ja metodoloogia kontseptuaalsel sünteesil. Näiteks on ta loonud kombinatoorse meetodi mitmesuguste graafiliste kompositsioonide loomiseks, mis toimus piiratud hulga kujutiste eri kooslustesse asetamise kaudu.

Meele loomingu teine tugev liin on seotud konkreetse luulega, mida ta on enda väitel arenanud intuitsivselt: lähtudes keele ja tüpograafia esteetilise potentsiaali vaistlikust tunnetusest. Teos “Õnnelik meri” rajaneb ühelainsal kirjavahemärgil – ümarsulul. Horisontaalasendis ümarsulgude väli

meenutab tõepoolest merepinda ja sellel kohisevaid laineid, samal ajal kui keskel asuv hõredam ring pakub näiteks päikeseloojangu motiivi. Oma elegantses sugestiivsuses meenutab kompositsioon Jaapani lippu, mille ikonograafia kasvab välja Idamaade geomeetriliste märgisüsteemide visuaalse ökonoomia traditsioonidest.

Kirjutusmasinajoonistus “Laulev puu” lähtub aga keerulisemast meetodist. Näeme tinglikku puukujutist, mis on loodud trükitud sõnadest. Puukrooni moodustab korduv sõna “lind”, mis seostub sealsete sagedaste asukatega. Puutüvi koosneb häälsusest “ha-ha”, tuues teosesse absurdse, antropomorfse elemendi. Maapinna horisontaalne joon ja puujuured on aga kujutatud sõna “maa” abil. Seeläbi on Raul Meel loonud huvitava semantilise nihke: sõnu kirjutades kujutab ta üksiti nende tähistatavaid objekte.

Nõukogude perioodil kammitsetsid Raul Meele loomingu eksponeerimist ideoloogilised piirangud, mis ei takistanud aga selle tuntuks saamist teiselgi pool raudset eesriiet. Meele töid on eksponeeritud enam kui 600 grupinäitusel ja 100 isikunäitusel Eestis ja välismaal: alates Veneetsia biennaali satelliitnäitusest “Tänapäeva graafika” (1972) kuni projekti- ni “Techne” riiklikus kaasaegse kunsti keskuses Moskvast (2017–2018).

Elnara Taidre

Géza Perneczky

Kontseptsioonid kui kommentaarid (1971)

Géza Perneczky (1936, Keszthely, Ungari) on Ungari neoavangardi põlvkonna üks silmapaistvamaid esindajaid. Peamiselt tuntakse Perneczkyt tema eripärase stiilis kunstiajalookirjutuse ja kunsti-kriitika kaudu, kuid 1960. aastate esimesel poolel tegutses ta ka ise aktiivselt kunstnikuna. Nii tema varased kontseptuaalsed teosed kui ka avaldatud kirjutised mängisid olulist rolli Ungari neoavangardi kunsti tekkes. Alates 1970. aastast elab ja töötab Géza Perneczky Kölnis ning ta on olnud ka Ungari ja Ida-Euroopa kunsti üks olulisi vahendajaid rahvusvahelisse kunstimaailma. Rahvusvahelises kunstimaailmas tuntakse teda Fluxuse-järgse postikunsti (*mail art*) ühe alusepanijana ning see avaldas olulist mõju ka tema kontseptuaalsetele töödele.

Hiljaaegu taasavastatud ja digiteeritud film “Kontseptsioonid kui kommentaarid” mängib kunsti kui sellise ideega. Kasutades Ungari kontseptuaalsele kümnendile omaselt vaimukaid ja humoorikaid väljendusvahendeid, viis

kunstnik pingpongipallidega, millele oli kirjutatud sõna “kunst”, läbi erinevaid pisikesi aktsioone. Vaataja kohtab palle mitmesugustes olukordades: vahetult enne seda, kui kellegi käsi need minema pühib, peeglis justkui mitmekordistumas, linnupesas end peitmas, aga ka seente vahele paigutatuna. Need mikrolood taasloovad lihtsaid argiolukordi, kuid kannavad ka universaalseid sõnumit: kunst on lihtne ja lapselikult mänguline, kunst on igal pool ja kõik on kunst. Film juhib tähelepanu kunstniku katalüüsivale rollile ja kunstile kui nürile reaalsusele meeldivat alternatiivi pakkuvale vahendile, mis on üksiti kujutlusvõime üks väljundeid. Lisaks esmasele tähendustasandile käsitleb teos ka selliseid esteetika küsimusi nagu “peegeldamine” või pildi ja teksti vahetust, kasutades selleks kunsti kui kontseptsiooni radikaalse laiendamise satiirilist kriitikat.

Géza Perneczky teoseid leidub
niisugustes kollektsioonides nagu
Metropolitani kunstimuuseum ja
MoMA New Yorgis, J. Paul Getty
muuseum Los Angeleses, Pompidou
keskus Pariisis, Walkeri kunsti-
keskus Minneapolis, Franklin
Furnace'i arhiiv New Yorgis,
Ludwigi muuseum Budapestis,
Ungari rahvusgalerii, Budapesti
kunstimuuseum ja Praha rahvus-
galerii.

Róna Kopeczky

Kontseptsioonid kui kommentaarid (kaader filmist). 1971
Digiteeritud 8 mm film. Väriline, helita, 3'42".
Kunstniku ja Patrick Urwyleri loal.

Kaisa Puustak

Gloobus ajalehel (1984)

Kaisa Puustak (1945, Tallinn, Eesti) on graafikakunstnik, graafiline kujundaja ja illustraator.

Alates 1975. aastast on ta õpetanud graafikat ja joonistamist ENSV Riiklikus Kunstiinstituudis (alates 1991 Eesti Kunstiakaadeemia) ja hiljem Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias. Vabakunstnikuna kuulub Puustak põlvkonda, kes on oluliselt muutnud Eesti graafika ilmet.

Eesti kunstis on 1960. aastate teine pool seotud muuhulgas gruppiga ANK '64 – esimese kunstirühmitusega, mis tekkis Teisele maailmasõjale järgnenud aastakümnetepikkuste keeldude järel. ANK jälgis paljuski selle teoreetilise juhi Tõnis Vindi (1945–2019) motot: tänapäeva kunstnik pidi olema kursis nii kunsti, kultuuri ja teaduse viimaste arengute kui ka kunstiajaloo. Ametlikult koosnes ANK kümnest liikmest, kuid kaasamõtlejate ring, kuhu kuulus ka Kaisa Puustak, oli suurem. Üheks ühiseks, kuigi mitte alati ilmseks jooneks selle kunstnikegrupi loomemeeetodis oli võime lülitada kaasaegseid nähtusi

ajaloolisse järjepidevusse. Nõnda astuvad Puustaku 1970. aastate teise poole graafikale iseloomulikud linnamaastikud dialoogi mitte ainult oma ajastu rahvusvaheliste suunanäitajate USA hüperrealismi ja Hispaania fotorealismiga, vaid ka perspektiivi uuriva renessansimaali ja 1910.–1920. aastate Itaalia metafüüsilise kunstiga. Puustaku selle perioodi vaikelud viitavad aga illusionistliku kujutamisi viisi traditsioonile, tuues sisse teatud kummastuse elemendi.

Tähelepanuväärselt on Puustaku teoses “Gloobus ajalehel” fotoefekt saavutatud mitte fotosõovituse, vaid traditsiooniliste sügavtrükitehnike – akvatinta ja kuivnõela – erakordselt meisterliku valdamise abil. Tema visioonis tehnoloogiaga täidetud, kuid loodusest võõrandunud kaasaegsest maailmast kannavad lihtsad argiobjektid ja -keskkonnad eksistentsiaalset sõnumit. Hõlmates vaataja ja maailma oma vaikuse ja

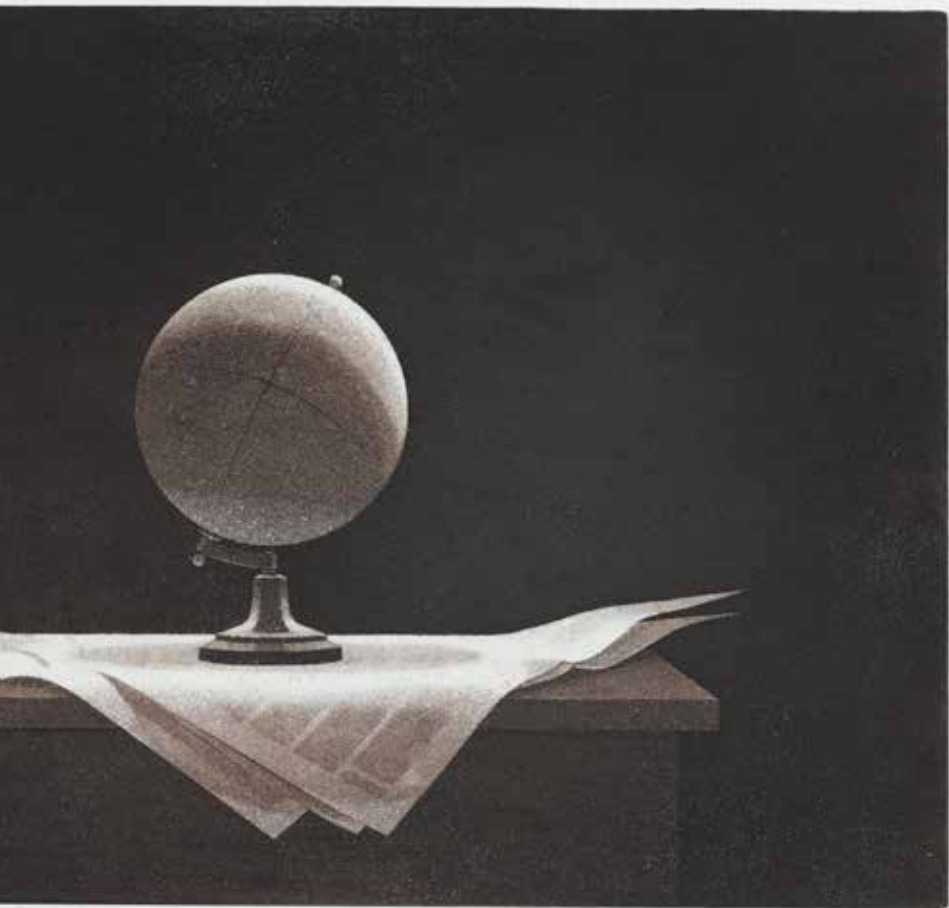
metafüüsilise valgusega, meenu-
tavad Puustaku vaikelud reaalsuse
tinglikkust paljastavat absurdi-
teatrit.

Kaisa Puustaku graafikat on
eksponeeritud Soomes, Rootsis,
Poolas ja Hollandis ning tema
teosed kuuluvad Eesti Kunstimuu-
seumi ja Tartu Kunstimuuseumi,
Moskva Tretjakovi galerii, New
Orleansi ülikooli ja Kölni Ludwigi
muuseumi kogudesse. Puustak on
pälvinud mitmeid auhindu, muu-
hulgas mitu Tallinna Graafika-
triennaali diplomit ja auhinda
ning Ljubljana graafikabiennaali
auhinna 1983. aastal.

Elnara Taidre

Gloobus ajalehel. 1984
Kuivnõel, akvatinta. 32,4×48,9 cm.
Foto: Stanislav Stepaško.
Kunstniku loal.
Eesti Kunstimuuseumi kogu.

Endre Tót

Väga erilised rõõmud

(1971–1976/2015)

Endre Tót (1937, Sümeg, Ungari) elab ja töötab Kölnis. Ta on Ungari neoavangardi põlvkonna üks silmapaistvamaid esindajaid ning rahvusvahelise kontseptualismi ja postikunsti (*mail art*) üks olulisemaid figure. Kuigi Tót alustas maalikunstnikuna, loobus ta maalimisest 1970. aastal. Seda otsust ajendas teda langetama soov luua kunsti, mis oleks kõnekas rahvusvahelisel tasandil ja kuuluks uusimasse kunstidiskursusesse. Arvestades, kui piiratud olid tema võimalused sotsialistliku režiimi kultuuripoliitika tingimustes ja raudse eesriide taga, ei näinud ta maalikunstiga tegelemisel pikemat perspektiivi. Kontseptuaalse kunsti mõjul ilmusid tema loomingusse mitmesugused uued meediumid, nagu telegramm, postkaart, postitempel, kummitempel, film, plakat, graffiti, loosung, aktsioon, kunstnikuraamat. Sestpeale lähtuvad Tóti tööd kolmest kesksest mõistest: eimiski/null, vihm ja rõõm, mis on kujundanud tema kontseptuaalse käekirja.

Aastatel 1971–1976 dokumenteeris kunstnik professionaalse

fotograafi kaasabil fotoaktsioone, eesmärgiga luua kontseptuaalne sari, mis seoks teksti ja pildi. Sari “Väga erilised rõõmud”, mille 1970. aastail tekkinud idee realiseerus 2015. aastal, on mõtisklus 1970. aastate totalitaarsest riigist, tsensuurist, isolatsioonist ja kõiki eluvaldkondi rõhunud survest, millele Endre Tót reageeris absurdse rõõmu ja eufooriaga. Äratundmine, et võim ei saa teda rõõmu väljendamise eest vastutusele võtta, võimaldas tal naeruvääristada optimismi, mida sotsialistlik režiim ühiskonnalt nõudis. Ta kõneles oma ajastust kaude, huumori, kerguse ja mõningase filosoofilisusega, käsitledes ka üksinduse rõõmu ja eraldatuse naudingut, mida võib kogeda nii allasurutuse kui ka ülima vabaduse tingimustes.

Endre Tóti teosed kuuluvad paljudesse nimekatesse kollektsioonidesse, nagu Pompidou keskus Pariisis, Ludwigi muuseum Kölnis, MoMA

New Yorgis, Sztuki muuseumis
Łódźis, Praha rahvusgalerii,
Varssavi rahvusmuuseum, Neue
Nationalgalerie Berliinis, Tate'i
galerii Londonis ning J. Paul Getty
muuseum Los Angeleses.

Róna Kopeczky

I am glad if I can walk back and forth

ed. 1/10 + 2AP

Endre Tót

1971-76/2015

Ma olen rõõmus, kui saan edasi-tagasi kõndida
Sarjast "Väga erilised rõõmud". 1971–1976/2015
 Hõbeželatiinfoto, digitaaltrükk paspartuul. 46,8×42,8 cm.
 1/10 + 2 AP.
 Kunstniku ja acb Galéria (Budapest) loal.

Asukohad

Kai kunstikeskus

Peetri 12, Noblessner, Tallinn

K–P 12.00–18.00

Temnikova ja Kasela galerii

Peetri 12, Noblessner, Tallinn

T–P 13.00–18.00 või kokkuleppel

Põhjala Tap Room

Peetri 5, Noblessner, Tallinn

T–L 12.00–24.00, P 10.00–17.00

EKA Galerii

(kuni 26.2.2022)

Põhja pst 7, Tallinn

T–L 12.00–18.00

Lishti Instituut Tallinn

Piiskopi 2, Tallinn

E–N 9.00–17.00, R 9.00–15.00

Flo Kasearu majamuuseum

Peetre 8, Tallinn

Publikuprogrammi üritused

Kanuti Gildi SAAL

Pikk 20, Tallinn

Performance'id